

Gran Teatre del Liceu

Madama Butterfly

GIACOMO PUCCINI

Amb el patrocini en exclusiva de:

Fundación
BBVA

Temporada 2024-2025

Madama Butterfly - Giacomo Puccini

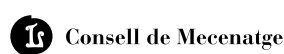
[Tornar a l'índex](#)

QUIEN SIGUE EL NARANJA
SE ENCUENTRA CON FAUBOURG

HERMÈS
PARIS

Fundació Gran Teatre del Liceu

Patronat de la Fundació del Gran Teatre del Liceu

President d'honor

Salvador Illa Roca

President del patronat

Salvador Alemany Mas

Vicepresidenta primera

Sònia Hernández Almodóvar

Vicepresident segon

Jordi Martí Grau

Vicepresident tercer

Mària Eugènia Gay Rosell

Vicepresidenta quarta

Lluïsa Moret Sabidó

Vocals representants de la Generalitat de Catalunya

Josep Maria Carreté Nadal, Xavier Fina Ribó, Irene Rigau Oliver,

Àngels Barbarà Fondevila

Vocals representants del Ministerio de Cultura

Carmen Páez Soria, Paz Santa Cecília Aristu, Joan Subirats Humet,

Àngels Ingla Mas

Vocals representants de l'Ajuntament de Barcelona

Xavier Marcé Carol, Elisenda Rius Bergua

Vocal representant de la Diputació de Barcelona

Pau González Val

Vocals representants de la Societat del Gran Teatre del Liceu

Manuel Busquet Arrufat, Ignasi Borrell Roca, Josep Maria

Coronas Guinart, Javier Coll Olalla, Àgueda Viñamata

y de Urruela

Vocals representants del Consell de Mecenatge

Helena Guardans Cambó, Elisa Durán Montolío, Eduardo Navarro

de Carvalho, Rosario Cabané Bienert

Patró d'honor

Josep Vilarasau Salat

Secretari no patró

Joaquim Badia Armengol

Director general

Valentí Oviedo Cornejo

Comissió Executiva de la Fundació del Gran Teatre del Liceu

President

Salvador Alemany Mas

Vocals representants de la Generalitat de Catalunya

Sònia Hernández Almodóvar, Josep Maria Carreté Nadal

Vocals representants del Ministerio de Cultura

Paz Santa Cecília Aristu, Ana Belén Faus Guijarro

Vocals representants de l'Ajuntament de Barcelona

Xavier Marcé Carol, Elisenda Rius Bergua

Vocal representant de la Diputació de Barcelona

Pau González Val

Vocals representants de la Societat del Gran Teatre del Liceu

Manuel Busquet Arrufat, Javier Coll Olalla

Vocals representants del Consell de Mecenatge

Helena Guardans Cambó, Elisa Durán Montolío

Secretari

Joaquim Badia Armengol

Director general

Valentí Oviedo Cornejo

[Tornar a l'índex](#)

**Gran Teatre
del Liceu**

**Un compromís
compartit**

TEMPORADA ARTÍSTICA

Mecenes

[Tornar a l'índex](#)

Patrocinadors

 Santander Fundació

CASA SEAT

Damm
Fundació

FUNDACIÓN
MUTUA MADRILEÑA

FUNDACIÓ
PUIG

GRIFOLS

 Agbar

 MAPFRE

ZF CONSORCI
barcelona
ZONA FRANCA

tram

Protectors

 abertis

CATALONIA
• HOTELS & RESORTS •

cellnex
driving telecom connectivity

CUATRECASAS

Deloitte.

 demeter

econocom

FIATC
ASSEGURANCES

FBA Fundació
Bosch
Aymerich

 Fundació
Grup Farmacòutic
Salvat

Gramona

 grupo
GVC
Gaesco

HAVAS

 inibsa

mesoestetic

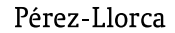
 ORDESA

PAU GASOL

RBA

 Sifu

Col·laboradors

[Tornar a l'índex](#)

EL PETIT LICEU i LICEUAPRÈN

LICEUNDER35

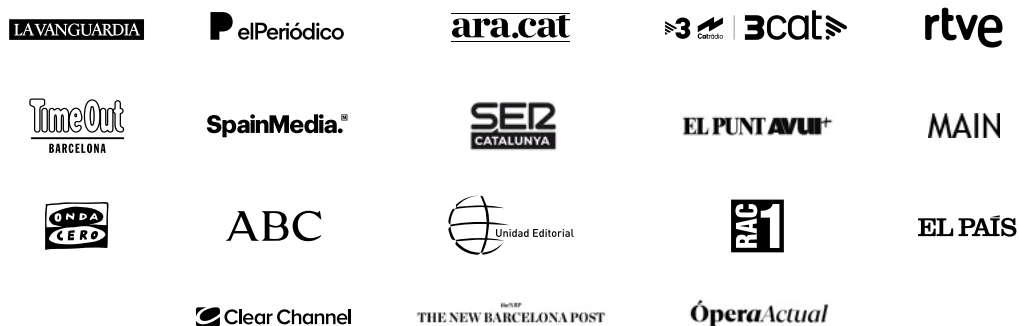
LICEUAPROPA

TALENT JOVE I NOVA CREACIÓ

Mitjans de comunicació

Madama Butterfly - Giacomo Puccini

[Tornar a l'índex](#)

Fundació Joan Miró

25.10.2024 — 09.02.2025

MIRÓ MATISSE

Fundació Joan Miró * *J...* Barcelona

MUSÉE MATISSE

Fundación
BBVA

 VILLE DE NICE

[Tornar a l'índex](#)**Junta benefactors****Presidenta**

Cucha Cabané

Vicepresidenta

Elena Barraquer

Carlos Abril
 Ramon Agenjo
 Alfons Agulló
 Eulàlia Alari
 Muntsa Alcañiz
 Salvador Alemany
 Laura Álvarez
 Mercedes Álvarez
 Alicia Arboix
 Pere Armadàs
 Esperanza Aubert
 Luis Bach
 Vera Baena
 Josep Balcells
 Marc Balcells
 Mercedes Barceló
 Simon P. Barceló
 Rafael Barraquer
 Núria Basi
 Mercedes Basso
 Carmen Bastardas
 Margarita Batllori
 David Bermejo
 Manuel Bertran
 Anna Boix
 Ana Bofill
 Ignacio Borrell
 Agustí Bou
 Josep M. Bové
 Marta Bueno
 Tomas Buxeda
 Jordi Calonge
 Joan Camparubi
 Ramona Canals
 Elena de Carandini
 Josep Carbó
 Rosa Carcas
 Montserrat Cardelús
 Alejandro Caro
 Aurora Catà
 María Cruz Caturla
 Ramon Centelles
 Guzmán Clavel
 Sergio Corbera
 Javier Cornejo
 Luis Crispí
 Maite Cuffí
 Cuca Cumellas
 Lluís de la Rosa
 Ignacia de Pano
 M. Dolors i Francesc
 Meya Durall
 Mercedes Duran
 Francisco Egea
 M. Isabel Elduque
 Fernando Encinar
 M. José Enguix
 Aranzazu Escudero
 Carmen Escudero
 Joan Esquirol

Antonio Establés
 Patricia Estany
 Marisa Falcó
 Bettina Farreras
 Ignacio Feijoo
 Cristina Ferrando
 Magda Ferrer-Dalmau
 Inés Fisas
 Ricardo Fisas
 Santiago Fisas
 Albert Foraster
 Mercedes Fuster
 José Gabeiras
 Gabriela Galcerán
 Gema Galdón
 Jorge Gallardo
 Beatriz García-Sarabia
 Manuel Gari
 Pau Gasol
 Francisco Gaudier
 Anna Gener
 Lluís M. Ginjaume
 Ezequiel Giró
 M. Inmaculada Gómez
 Andrea Gömöry
 Albert Gost
 Casimiro Gracia
 Jaume Graell
 Quica Graells
 Ainhoa Grandes
 Francisco A. Granero
 Pere Grau
 Calamanda Grifoll
 Poppy Grijalbo
 Helena Guardans
 Pau Guardans
 Maria Guasch
 Bernardo Hernández
 Guillermo Herrera
 Joaquim Herrera
 Pepita Izquierdo
 Gabriel Jené
 Josep Juanpere
 Lorena Jurado
 Iolanda Latorre
 Sofia Lluch
 Ma. Teresa Machado
 Waltraud Maczassek
 Rocio Maestre
 Carmen Marsà
 Cristina Marsal
 Mercedes Marsol
 Josep Millan
 Verónica Mimoun
 Inma Miquel
 Xavier Miranda
 José M. Mohedano
 Joan Molins
 Victòria Moncunill
 Chelo Mora
 Juan Pedro Moreno
 Sílvia Muñoz
 Josep Oliu
 Magda Onandia
 Victoria Onyós
 Eduardo Ortega
 Anna París

Montserrat Pinyol
 Ivan Pons
 M. Carmen Pous
 Jordi Puig
 Marian Puig
 Ton Puig
 Gloria Pujol
 Juan Eusebio Pujol
 Victòria Quintana
 Neus Raig
 Carmen Redrado
 Juan Bautista Renart
 Ferran Ribó
 Blanca Ripoll
 Joan Roca
 Miquel Roca
 Pedro Roca-Cusachs
 Alfonso Rodés
 Salvador Roviroza
 Jacqueline Ruiz
 Josep Sabé
 Francisco Salamero
 Juan Antonio Samaranch
 Josef-David Sánchez-Molina
 Josep L. Sanfeliu
 Luis Sans
 Maria Soldevila
 Rafael Soldevila
 Silvia Sorribas
 Josep Tabernerro
 Manuel Terrazo
 Bernat -N. Tiffon
 August Torà
 Ernestina Torelló
 Ana Torredemer
 Josep Turró
 Joan Uriach
 Joaquim Uriach
 Marta Uriach
 Manuel Valderrama
 Carmen Vendrell
 Gloria Ventós
 Josep Viader
 Eduardo Vilá
 Pilar de Vilallonga
 Josep Vilarasau
 Maria Vilardell †
 Luis Villena
 Joaquim Viñas
 Salvador Viñas
 Joaquín Viola
 Francisco Wendt
 Lydia de Zuloaga

Benefactors internacionals

Pierre Caland
 Johanna Derksen
 Maria Rosela Donahower
 Carmen Egido
 Philina Hsu Chang
 Izabela Karnaciewicz
 Nathaniel Klipper
 Mónica Lafuente
 May Lawrence
 Barry Lynam
 Cecilia Nordstrom

Brian Pallas
 Javier Pérez-Tenessa
 Martina Priebe
 Paul Schulz
 Elina Selin
 Karen Swenson
 Verónica Toub
 Michael Winstrøm

Benefactors del cercle de la dansa

Albert Garriga
 Pitu Lavin
 Ma. José Matosas
 M. Rosa Ollé
 Adelaida Planella
 Tati Quera

Benefactors joves

Alex Agulló
 Max Amat
 Lidia Arcos
 Ignacio Baselga
 Marc Busquets
 Diana Casajús
 Miquel Casas
 Marta Cuatrecasas
 Petra Duran
 Benito Escat
 Luigi Esposito
 Patricia Ferrer
 Pau Font
 Alejandra Forment
 Enric Girona
 Cristina Gómez
 Albert Hernández
 Santiago Lucas
 Alexandra Maratchi
 Dídac Marsà
 Marc Mayral
 Blanca Miró
 Juan Molina-Martell
 Elisabeth Montamat
 Felipe Morenés
 Juan Moreno
 Marta Parent
 Miquel Pedrerol
 Elisenda Perelló
 Santiago Pons-Quintana
 Andrea Puig
 Julia Puig
 Inés Pujol
 Pepe Pujol
 Toni Pujol
 Sara Ramírez
 Ana Recasens
 Patricia Ripollés
 Esperanza Schröder
 Claudia Segura
 Rafael Sicilia
 Manuel Torralba
 Carlos Torres
 Javier Uriach

Sigues

JUNTA DE **Benefactors**

**Contacta'ns
i gaudeix dels avantatges**

Departament de Mecenatge
93 485 86 31 / mecenes@liceubarcelona.cat

Benefactor

Amb el teu compromís fem del Liceu una Institució de referència
Tu també escrius la teva pàgina amb el Liceu

14

—
Fitxa tècnica

15

—
Fitxa artística

16

—
Repartiment

20

—
Orquestra

22

—
Cor

25

—
Amb el teló
abaixat

31

—
*Madama
Butterfly*

Víctor Garcia
de Gomar

37

—
Sobre
la producció

43

—
Argument
de l'obra

51

—
English
synopsis

56

—

Liceu+ Live

59

—

*Madama
Butterfly*

Jaume Tribó

67

—

Biografies

CASA SEAT

en suport al Liceu Under35

Descobreix la nostra agenda d'esdeveniments!

Visita'ns a Passeig de Gràcia, 109

Madama Butterfly

GIACOMO PUCCINI

Tragedia en tres actes.

Llibret de Giuseppe Giacosa i Luigi Illica basat en l'obra teatral homònima de David Belasco, inspirat en el relat de John Luther Long.

Del 8 al 28 de desembre de 2024

Estrena absoluta: 17 de febrer de 1904 al Teatro alla Scala de Milà

Estrena a Barcelona: 2 d'agost de 1907 al Teatre del Bosc (en castellà)

Estrena al Gran Teatre de Liceu: 10 de desembre de 1909

Darrera representació al Liceu: 29 de gener de 2019

Total de representacions al Liceu: 188

Desembre 2024		Torn
8	18:00	Under35
		
9	19:30	B
10	19:30	P
11	19:30	PE
13	19:30	E
14	18:00	PD
15	17:00	T
16	19:30	G
17	19:30	PC
20	19:30	
21	18:00	F
22	18:00	PB
23	19:30	A
27	19:30	D-H
28*	19:00	C AD

*Amb audiodescripció

Durada aproximada: 2 h 50 min.

Acte I: 55 min. | **Entreacte:** 30 min. | **Acte II / Acte III:** 1 h 25 min.

Fitxa artística

Direcció d'escena

Moshe Leiser i Patrice Caurier

Reposició

Daisy Evans

Escenografia

Christian Fenouillat †

Vestuari

Agostino Cavalca

Il·luminació

Christophe Forey

Assistència a la direcció d'escena

Luis Tausía

Assistència al vestuari

Ruth Mccomish

Reposició de la il·luminació

Conchita Pons

Producció

Gran Teatre del Liceu i Royal Opera House

Assistència a la direcció musical

Sergio Sáez

Mestres assistents musicals

Véronique Werklé, Vanessa García, David-Huy Nguyen-Phung, Jaume Tribó

Cor del Gran Teatre del Liceu

Pablo Assante, director

Orquestra Simfònica del Gran Teatre del Liceu

Director Paolo Bortolameolli

Amb el patrocini en exclusiva de:

Fundación
BBVA

Repartiment

Madama Butterfly (Cio-Cio-San)

Sonya Yoncheva (9, 13, 16, 20 i 27
desembre)

Saioa Hernández (10, 14, 17, 21, 23 i 28
desembre)

Ailyn Pérez (8, 11, 15, 22 desembre)

Suzuki

Annalisa Stroppa (9, 13, 16, 20, 23, 27
desembre)

Teresa Iervolino (10, 14, 17, 21, 28
desembre)

Gemma Coma-Alabert (8, 11, 15, 22
desembre)

Kate Pinkerton

Montserrat Seró

Benjamin Franklin Pinkerton

Matthew Polenzani (9, 13, 16, 20, 23, 27
desembre)

Fabio Sartori (10, 14, 17, 21, 28 desembre)

Celso Albelo (8, 11, 15, 22 desembre)

Sharpless

Lucas Meachem (9, 13, 16, 20, 23, 27
desembre)

Thomas Mayer (10, 14, 17, 21, 28 desembre)

Gerardo Bullón (8, 11, 15, 22 desembre)

Goro

Juan Noval-Moro (9, 11, 14, 16, 20, 22, 27
desembre)

Pablo García-López (8, 10, 13, 15, 17, 21, 23,
28 desembre)

Príncep Yamadori

Carlos Cosías

L'oncle Bonze

David Lagares

L'oncle Yakusidé

Miquel Rosales (9, 10, 11, 13, 14, 16, 20
desembre)

Lucas Groppo (8, 15, 17, 21, 22, 23, 27, 28
desembre)

L'oficial del registre

Lucas Groppo (9, 10, 11, 13, 14, 16, 20
desembre)

Miquel Rosales (8, 15, 17, 21, 22, 23, 27, 28
desembre)

El comissari imperial

Dimitar Darlev (9, 10, 11, 13, 14, 16, 20
desembre)

Plamen Papazikov (8, 15, 17, 21, 22, 23, 27, 28
desembre)

La mare de Madama Butterfly

Alexandra Zabala (9, 10, 11, 13, 14, 16, 20
desembre)

Helena Zaborowska (8, 15, 17, 21, 22, 23, 27,
28 desembre)

La tia de Madama Butterfly

Mariel Fontes (9, 10, 11, 13, 14, 16, 20
desembre)

Glòria López (8, 15, 17, 21, 22, 23, 27, 28
desembre)

Repartiment

Una cosina

Raquel Lucena (9, 10, 11, 13, 14, 16, 20
desembre)

Aina Martín (8, 15, 17, 21, 22, 23, 27, 28
desembre)

Nens (Dolore)

Bernat Fernández, Pau Martínez,
Alex Zaar

Figuració

David Aixalà

David Aparicio

Sacrifici

Brandaves punyal
I pena esbudellada amb ofici
Un dol com de carn de bèstia
Tot just acorada a l'era.
Encara tèbia de mort
Vas fer un crit llarg, de matances
I encabat, res: només esglais petits
Que degotaven coll avall
I feien crosta pels llindars
De fora a endins
Un mirall violent que s'escampava
Embassalant-te.

Extret de l'obra *Vermell de Rússia* (2020)

**Míriam Cano ha fet una selecció dels seus poemes i versos per a
tots els materials de la temporada 2024/25**

“Des de la nostra galeria es gaudeix, a vista d’ocell, d’un vertiginós panorama sobre Nagasaki, els seus carrers, els seus joncs i els seus grans temples. A unes hores determinades, tot això s’il·lumina als nostres peus com una decoració de màgia.”

Pierre Loti

Madame Chrysanthème, 1888

L'Orquestra Simfònica del Gran Teatre del Liceu amb el seu director titular, Josep Pons.

Orquestra Simfònica del Gran Teatre del Liceu

L'Orquestra Simfònica del Gran Teatre del Liceu és l'orquestra més antiga de l'Estat espanyol. Durant gairebé 170 anys d'història, l'Orquestra del Gran Teatre del Liceu ha estat dirigida per les més grans batutes, d'Arturo Toscanini a Erich Kleiber, d'Otto Klemperer a Hans Knapperstbusch, de Bruno Walter a Fritz Reiner, Richard Strauss, Alexander Glazunov, Ottorino Respighi, Pietro Mascagni, Igor Stravinsky, Manuel de Falla o Eduard Toldrà, fins a arribar als nostres dies amb Riccardo Muti o Kirill Petrenko.

Ha estat la protagonista de les estrenes del gran repertori operístic a la península ibèrica del barroc als nostres dies i al llarg de la seva història ha dedicat també una especial atenció a la creació lírica catalana. Va fer el seu debut el 1847 amb un concert simfònic dirigit per Marià Obiols, essent la primera òpera *Anna Bolena*, de Donizetti. Des de llavors ha actuat de forma continuada durant totes les temporades del Teatre. Internacionalment cal destacar el Concert per la Pau i els Drets Humans, organitzat per la Fundació Onuart, retransmès des de la seu de les Nacions Unides a Ginebra el passat 9 de desembre del 2017.

Després de la reconstrucció de 1999 han estat directors titulars Bertrand de Billy (1999-2004), Sebastian Weigle (2004-2008), Michael Boder (2008-2012) i, des de setembre del 2012, Josep Pons.

Intèrprets

Violí I

- Kai Gleusteen
- ▲ Olga Aleshinsky
- ▲ Eva Pyrek
- Joan Andreu Bella
- Birgit Euler
- Aleksandar Krapovski
- Sergey Maiboroda
- Oleg Shport
- Raul Suárez
- Yana Tsanova
- Tatevik Khachatryan
- Enric Fernández
- Francina Moll
- Elitsa Yancheva

Violí II

- ▲ Oleguer Beltran
- ▲ Emilie Langlais
- ◆ Rodica Monica Harda
- ◆ Liu Jing
- Andrea Ceruti
- Charles Courant
- Magdalena Kostrzewska
- Kalina Macuta
- Mijai Morna
- Alexandre Polonski
- Sergi Puente
- Annick Puig
- Natalie Dentini

Viola

- ▲ Alejandro Garrido
- ▲ Albert Coronado
- Claire Bobij
- Josep Bracero
- Bettina Brandkamp
- Salomé Osca
- Frank Tollini
- Patricia Torres
- Manuel del Horno
- Pedro Romero

Violoncel

- ▲ Cristoforo Pestalozzi
- ▲ Guillaume Terrail
- ◆ Matthias Weinmann
- Andrea Amador
- Paula Lavarías
- Lourdes Kleykens
- Joan Rochet

Contrabaix

- ▲ Joao Seara
- ◆ Enric Bassacoma
- ◆ Adrián Rescalvo
- Sávio De La Corte
- Carlos Navarro

Flauta

- ▲ Albert Mora
- ▲ Aleksandra Miletic
- ▲ Sandra Luisa Batista
- Nieves Aliño

Oboè

- ▲ Cesar Altur
- ▲ Barbara Stegemann
- ▲ Emili Pascual
- Raúl Pérez

Clarinet

- ▲ Dario Mariño
- ▲ Juanjo Mercadal
- ▲ Abel Batllès
- Dolors Payá

Fagot

- ▲ Bernardo Verde
- M. José Rielo

Trompa

- ▲ Ionut Pogdoreanu
- Pablo Cadenas
- Gerard Sánchez
- Jorge Vilalta

Trompeta

- ▲ Nacho Civera
- Javi Cantos
- David Alcaraz

Trombó

- ▲ Juan González
- ▲ Luis Bellver
- Antoni Duran

Cimbaso

- ▲ José Miguel Bernabeu

Timpani

- ▲ Manuel Martínez

Percussió

- ▲ Enric Albiol
- Artur Sala
- Pere Cornudella
- Jose Luis Carreres

Arpa

- ▲ Tiziana Tagliani

Banda interna

Viola d'amore

- ▲ Fulgencio Sandoval

Percussió

- Vicent Catalan

El Cor del Gran Teatre del Liceu

Cor del Gran Teatre del Liceu

El Cor del Gran Teatre del Liceu neix juntament amb el teatre el 1847 i protagonitza des d'aleshores les estrenes a l'estat espanyol de la pràctica totalitat del repertori operístic, del barroc als nostres dies. Al llarg d'aquests gairebé 170 anys, el Cor del GTL ha estat dirigit per les més grans batutes, d'Arturo Toscanini a Erich Kleiber, d'Otto Klemperer a Hans Knappertsbusch, de Bruno Walter a Fritz Reiner, Richard Strauss, Alexander Glazunov, Ottorino Respighi, Pietro Mascagni, Igor Stravinsky, Manuel de Falla o Eduard Toldrà, fins a arribar als nostres dies amb Riccardo Muti o Kirill Petrenko, i per els més grans directors d'escena.

El Cor del GTL s'ha caracteritzat històricament per una vocalitat molt adequada per a l'òpera italiana, consolidant un estil de cant de la mà del gran mestre italià Romano Gandolfi assistit pel mestre Vittorio Sicuri, que en fou el director titular al llarg d'onze anys i que creà una escola que ha tingut continuïtat amb José Luis Basso i Conxita Garcia i actualment amb Pablo Assante. També han estat directors titulars del Cor Peter Burian, Andrés Máspero i William Spaulding.

Intèrprets

Sopranos I

Margarida Buendia
Glòria López
Raquel Lucena
Raquel Momblant
Eun Kyung Park
Alexandra Zabala
Mercedes Darder
Maria Genís
Monica Luezas
Carmen Jimenez
Olatz Gorrotxategi

Sopranos II

Mariel Fontes
Aina Martin
Mª Àngels Padró
Helena Zaborowska
Sara Sarroca

Mezzo-sopranos

Elisabeth Gillming
Yuliia Safonova
Olga Szabo
Marta Polo
Cristina Tena

Contralts

Mariel Aguilar
Sandra Codina
Elizabeth Maldonado
Ingrid Venter
Guísela Zannerini
Yordanka Leon

Tenors I

Andrea Antognetti
Francisco J. Ariza
José Luis Casanova
Xavier Martínez
Jordi Galan
Eduardo Ituarte
Alberto Espinosa

Tenors II

Carles Cremades
Sung Min Kang
Miguel A Ariza
Gustavo de Gennaro

**“Amb l'ànim trist,
però impertorbable,
he de comunicar-te que
he estat linxat. Aquests
bàrbars no han escoltat ni
una sola nota. Quina orgia
d'espaventosa bogeria,
plena d'odi!... Juro davant
Déu i els seus àngels que
aquesta és la meva obra
més franca i sincera,
i ell farà que els qui avui
em denigren s'empassin la
bilis —ja es veurà—,
i aviat. Déu és just!”**

Giacomo Puccini

(carta a Camillo Bondi, 18 de febrer de 1904)

AMB EL TELÓ ABAIXAT

Compositor

Nascut a Lucca (Toscana) i mort a Brussel·les, Giacomo Puccini (1858-1924) va ser el compositor més rellevant de l'escola coneguda com a *Giovane Scuola Italiana*, tot i que la denominació de verisme escau molt més a una generació integrada també per Mascagni, Leoncavallo, Giordano o Cilèa, entre d'altres. Un verisme coetani del naturalisme i el realisme literaris, encarnats en Balzac o Zola a França i en Giovanni Verga a Itàlia.

Amatents a la recerca de l'expressivitat i de l'emoció per damunt de l'artifici o dels impulsos romàntics, els compositors veristes van ocupar bona part de l'escena teatral italiana durant més de quaranta anys.

Procedent d'una família de músics, Puccini va obtenir èxits —i algun fracàs— dins i fora d'Itàlia, amb una fama que el va dur fins i tot a estrenar òperes als Estats Units. Autor de dotze òperes, va esdevenir el mestre del melodrama musical en partitures d'inqüestionable qualitat i vigència, com ara *La bohème*, *Tosca*, *Madama Butterfly* o la pòstuma *Turandot*. Especialment procliu en la caracterització matisada de personatges femenins

—indiscutibles protagonistes de les seves òperes—, Puccini va ser igualment un mestre en la “pintura” de contextos espacials i emocionals, gràcies a la seva imaginació en el terreny de la melodia i a la seva erudició en el de l’harmonia.

Bon amant de l’hedonisme i de la vida cosmopolita, el músic italià manté un lloc d’honor justificat en l’esdevenir de l’espectacle operístic del tombant de segle i és un dels noms indispensables de la història del gènere.

Assaig de *Madama Butterfly* al Gran Teatre del Liceu

Libret i llibretista

Amb llibret de Giuseppe Giacosa i Luigi Illica, *Madama Butterfly* es basa en una obra teatral de David Belasco que el 1900 Puccini havia vist a Londres. La peça recull uns relats precedents, el primer dels quals (*Madame Chrysanthème*, de 1887) es deu a la ploma de Pierre Loti, pseudònim de Julien Viaud. Abans de ser novel·lista, Viaud havia estat oficial de marina i durant una estada al Japó va portar a terme un matrimoni de conveniència amb una jove nadiua durant uns mesos.

El 1898, l'advocat i novel·lista nord-americà John Luther Long va publicar *Madame Butterfly*, lleugerament inspirada en la narració de Loti. Hi explica els relats de la seva germana, casada amb un missioner metodista, amb qui va fer una estada al Japó. Long narra a la seva novel·la el matrimoni entre una geisha i un nord-americà. Juntament amb Long, el dramaturg David Belasco va adaptar la novel·la en forma teatral, i el març de 1900 es va estrenar a Nova York i a Londres.

Estrena

Tot i que avui és una de les seves òperes més populars i representades arreu, Puccini va viure un dels fracassos més estrepitosos de la seva vida quan *Madama Butterfly* es va estrenar a La Scala de Milà el 17 de febrer de 1904. Els comentaris jocosos i les burles van ser tan sonats que el músic va retirar la partitura i la va revisar íntegrament per a unes funcions que s'havien de fer a Brescia el maig del mateix any. El 1906, per a les primeres funcions al Metropolitan de Nova York, Puccini hi va fer nous retocs. Va fer el mateix un any més tard per a unes versions a París. I, finalment, també el 1907, va retocar de nou la partitura i va donar lloc a la versió que ja va ser la definitiva.

Estrena al Liceu

Curiosament, a Barcelona *Madama Butterfly* es va estrenar no pas al Liceu sinó al Teatre del Bosc (a Gràcia) el 2 d'agost de 1907. Les primeres funcions al Liceu van tenir lloc el 10 de desembre de 1909. Eren temps d'efervescència wagneriana: quan va arribar al Liceu, l'òpera de Puccini compartia cartell aquells dies amb *Tristan und Isolde*. En ocasió de l'estrena de *Madama Butterfly* al Teatre del Bosc, la *Revista Musical Catalana* en va publicar una ressenya l'agost de 1907 en què es deia: “Gracies al prestigi que frueix el nom de l'afortunat autor de *La Bohème* [...] i al color exòtic del quadro —d'un realisme molt discutible, per això—, *Madame Butterfly* ha obtingut un èxit gens despreciable [...]. En quant al mèrit de la partitura, diguem que aquesta resta tant insignificant com la de la mateixa *Tosca*: moltes pretensions, però fum de palla tot plegat. L'història ja's cuidarà de judicarla”.

Sonya Yoncheva, Jaume Tribó

Víctor Garcia de Gomar

Director artístic del Gran Teatre del Liceu

Madama Butterfly

1630-1640: el Japó estableix la política del *sakoku*, que prohibeix la immigració i l'emigració al país i limita estrictament el comerç exterior. L'únic lloc que manté relacions comercials amb Europa és Dejima, un illot artificial situat a la badia de Nagasaki.

1853: el Japó és obligat a obrir dos ports per comerciar amb els Estats Units com a conseqüència directa del Tractat de Kanagawa, que posa fi a poc més de dos segles d'una política exterior japonesa d'aïllament i fronteres tancades. Un dels efectes d'aquesta obertura comercial del Japó va ser l'aparició d'un interès molt marcat dels artistes occidentals per les arts decoratives, l'estètica, la vestimenta i les artesanies del Japó.

Les exposicions universals de Londres (1862) i París (1867) van mostrar a Europa per primera vegada obres d'artistes japonesos i, com a reacció, pintors com Édouard Manet, Edgar Degas, Claude Monet, Mary Cassatt, Henri de Toulouse-Lautrec i Vincent van Gogh, entre d'altres, influïts pels preciosos i originals *ukiyo-e* (xilografies) i per la ceràmica, els teixits, els

bronzes i els esmalts *cloisonné* del Japó, van començar a incorporar temes i dissenys japonesos en les seves pròpies obres: neix el japonisme. Aquest terme el va fer servir per primera vegada Jules Claretie l'any 1872 en el llibre *L'art français* per descriure les obres creades a partir de la transferència directa dels principis de l'art japonès a Occident.

Aquest interès pel Japó va ajudar a fer que les obres de Pierre Loti fossin un èxit rotund, inclosa la novel·la *Madame Chrysanthème* (1888), una de les fonts d'inspiració de *Madama Butterfly*. Aquest text de Loti està inspirat en el seu propi viatge al Japó l'any 1885, on es va casar amb una jove japonesa.

L'àmbit musical tampoc no va ser aliè a la influència del japonisme: de fet, l'òpera *La princesse jaune* (1872), de Camille Saint-Saëns, les operetes *The Mikado* (1885) de Gilbert & Sullivan i *The Geisha* (1896) de Sidney Jones, en són alguns exemples importants.

Tot adaptant l'obra de David Belasco *Madame Butterfly* —basada en un conte popular de John Luther

Long, inspirat en el quadern de viatges de la seva germana, Mrs Irwin Corell, dona d'un missioner americà a Nagasaki—, que va veure a Londres el 1900, Puccini va compondre una partitura tan colossal com fascinant. Va col·laborar novament amb els llibretistes Luigi Illica i Giuseppe Giacosa (amb qui ja havia creat *La bohème* i *Tosca*) per adaptar la desoladora i tràgica història de Cio-Cio-San.

Cio-Cio-San, la jove núvia japonesa de l'oficial naval nord-americà tinent Pinkerton, representa un somni trencat: ella creu que està entrant en un matrimoni real, però la relació esdevé un curt idil·li romàntic que és destruït quan ell l'abandona poc després d'haver-s'hi casat (era només un acte de turisme sexual?). Ella, al costat de la lleial Suzuki, viurà des d'aleshores refugiada a casa seva i amb una economia de supervivència, perseguint el somni del seu retorn (“Tutto questo avverrà, te lo prometto”); una tràgica esperança. Ella, que ha renunciat a la seva religió, a la seva família i a la seva comunitat (“sola e rinnegata”), s'assabenta massa tard que, per a Pinkerton, el seu matrimoni és simplement una il·lusió, un miratge de tràgiques conseqüències. Pinkerton li havia dit que tornaria quan el pit-roig fes el niu. I Cio-Cio-San, en preguntar a Sharpless, davant de cada retorn ajornat

del seu estimat, quant de temps tarda a fer el niu un pit-roig, es pensa que a Amèrica els pit-roigs triguen més a fer-lo. Finalment, tres anys més tard de ser abandonada, Cio-Cio-San i el seu fill, Dolore, veuen com el vaixell de Pinkerton arriba al port.

Ella espera amb emoció la seva visita, però quan Pinkerton i la seva dona nord-americana, Kate, arriben i volen endur-se el nen a Amèrica, Cio-Cio-San s'acomiada del seu fill i es lleva la vida, tot perdonant Kate i Pinkerton. Davant de tanta decepció i amb l'honor malmès, només li resta morir mitjançant el *jingai*, un acte que és la versió femenina del *seppuku* (literalment, “tallar el ventre”), que era una pràctica completament prohibida a les dones. El *jingai* consisteix a provocar-se un tall al coll amb una daga mentre es mantenen les cames doblegades juntes per retenir un aspecte decent fins i tot en la mort. Cio-Cio-San: una dona forta, humil, innocent i de gran qualitat humana, capaç d'enfrontar-se a la veritat (davant de la covardia de Pinkerton). Una heroïna de quinze anys extremament generosa enmig d'una trama escabrosa: sexista, masclista i fins i tot racista.

Tot i que l'estrena de *Madama Butterfly* al Teatro alla Scala de Milà, el 17 de febrer de 1904, va ser molt

mal rebuda (fins i tot amb mofes i riallades durant l'espectacle), aquell mateix any Puccini va revisar l'òpera per a les actuacions a Brescia. En paraules del mateix Puccini, "aquests bàrbars no han escoltat ni una sola nota". El compositor havia posat tota la seva ànima i el seu cor dins l'obra. Aquella representació a La Scala va significar un escàndol tan gros que Puccini i els dos llibretistes van decidir retirar l'obra del cartell i van reemborsar els diners de l'encàrrec. Per a la presentació a Brescia, l'òpera va passar de dos actes a tres, i després de dues petites revisions addicionals (a París i a Londres), es va consolidar molt ràpidament com una de les òperes més populars de tots els temps i avui dia continua sent una de les obres més estimades. Puccini tenia quaranta-sis anys quan la va compondre. Al Gran Teatre del Liceu es va estrenar amb gran èxit (se'n van fer onze representacions) durant la temporada 1909-1910.

L'exquisida producció de Moshe Leiser i Patrice Caurier que pujarà a l'escenari del Liceu s'inspira precisament en les imatges que arribaven del Japó a Europa durant el segle XIX, recollint el tradicional joc de binomis oposats que planteja la història: cristianisme/budisme; dominant/dominada; Occident/Orient; àguila/gruid; passió/contenció; aprofitament/

generositat; mesquinesa/honestetat; vici/virtut; món industrial / món manual; modernitat/tradició; indignitat/honor; vida/mort; alfa/omega.

Les sopranos Sonya Yoncheva, Saioa Hernández i Ailyn Pérez encarnen la trista heroïna oriental disposada a sacrificar-se davant de la cruel realitat de la traïció. Al seu costat completen el repartiment un deshonest Pinkerton encarnat per Matthew Polenzani, Fabio Sartori i Celso Albelo; la servil i eficient Suzuki representada per Annalisa Stroppa, Teresa Iervolino i Gemma Coma-Alabert, i el noble Sharpless, que, tanmateix, se'n renta les mans, interpretat per Lucas Meachem, Thomas Mayer i Gerardo Bullón.

Sota el guiatge del mestre xilè Paolo Bartolomeoli, que va ser director associat de l'Orquestra Filharmònica de Los Angeles amb Gustavo Dudamel, viatjarem per una suculent partitura pucciniana que revela dues dimensions oposades: el món industrial occidental, presidit per una actitud desafiant i moralment decadent, en contrast amb el món feudal japonès, ple de ritus, de disciplina i de sentit del sacrifici. Per caracteritzar la vanitat de Pinkerton, Puccini incorpora a la partitura un interval de quarta ascendent ("Dovunque al mondo"), que repeteix durant l'obra diverses vegades. En relació amb

L'entrada de Cio-Cio-San (“Quanto cielo! Quanto mar!”), està marcada per un tema d'una gran dolçor interpretat per les cordes i una harmonia misteriosa i melancòlica. Els estats anímics dels personatges i les atmosferes canviants queden il·lustrats minuciosament per l'orquestra, en una esplèndida paleta de colors.

El darrer quart del segle XIX i el primer del XX és un període històric molt complex, ple de contradiccions, amb moments d'esplendor i de crisi, que també es manifesten en el terreny artístic. Són unes dècades marcades per l'aparició del capitalisme i el desenvolupament del colonialisme. Antigues civilitzacions, uns sistemes de vida i de producció diferents dels d'Occident, moren perquè neixi una nova manera de ser, d'estar i de viure. Enfront d'aquest imperia- lisme carregat d'ideologia, s'exalten

la ciència i la tecnologia amb uns assoliments que es presenten a les exposicions universals: espais on es mostren les cultures i tradicions llunyanes, que provoquen una reacció de fascinació davant l'exotisme, vist pels creadors com una riquíssima font d'inspiració. Aquest és el context en què Puccini signa *Madama Butterfly*: una autèntica obra mestra que toca un tema complex com és l'abús, que es desenvolupa en un país llunyà i estrany per a la mentalitat de l'home occidental. Un *capolavoro* que qüestiona l'actitud de l'home blanc supremacista i egoista, que, davant d'un món molt més poblat i divers, considera que també li pertany sense el permís de ningú.

Assaig de *Madama Butterfly* al Gran Teatre del Liceu

SOBRE LA PRODUCCIÓ

«*Madama Butterfly* s'ambienta a Nagasaki a finals del segle XIX, un moment en el qual el Japó es va obrir al món i Occident va començar a conèixer la sensibilitat nipona»

Un drama al Japó flotant: estètica delicada i mort horrible

El llibret de *Madama Butterfly* inclou un subtítol que avui dia no s'acostuma a recordar gaire, però que és important per entendre el caràcter profund que Puccini i els seus llibretistes, Luigi Illica i Giuseppe Giacosa, van voler donar a la seva òpera més estimada. La van definir com una 'tragèdia japonesa', i això, a principis del segle XX, era un incís molt significatiu, ja que bona part de l'Europa culta i refinada feia temps que es deixava seduir per l'encant de la llunyana cultura japonesa. Avui, el Japó ens resulta un país més proper i conegut en línies generals, però a la fi del XIX era un veritable misteri. Els països occidentals i el Japó amb prou feines havien

intercanviat comerç, art o ciència fins llavors: els nipons havien viscut gairebé 300 anys d'esquena a la resta del món, i el país va haver d'esperar fins a la dècada del 1870 per tornar-se a obrir amb la restauració Meiji —que va desmantellar el sistema feudal i va atorgar nous poders a l'emperador—. D'aquesta manera, Europa va començar a omplir-se del que es van anomenar 'japoneries', com l'art del gravat *ukiyo-i* o la roba tradicional japonesa. En realitat, la moda per l'anomenat 'orientalisme' i les cultures exòtiques anava més enllà, i això va tenir un impacte notable en l'òpera: títols com *Carmen*, *Thaïs*, *Aida* o *Les pêcheurs de perles*, per exemple, s'ambientaven en entorns bàrbars, antics o llunyans com l'Espanya gitana, l'Egipte faraònic o el sud de l'Índia. *Butter-*

fly —com més tard també ho va fer l'última obra de Puccini, *Turandot*— participa de manera directa d'aquesta tradició.

Per descomptat, el primer que va commoure a Puccini va ser la història de Cio-Cio-San, la protagonista del drama, que també era un producte de la proliferació d'històries ambientades al Japó de la fi del segle XIX: les seves fonts es poden rastrejar fàcilment en la novel·la *Madame Chrysanthème*, de Pierre Loti, més tard en el conte *Madame Butterfly*, de John Luther Long, i finalment en l'obra de teatre de David Belasco, que va servir de base per al llibret de l'òpera. Puccini, fidel al seu mètode de treball meticulós, va voler que la seva tragèdia japonesa recollís l'ambient i la cultura que començaven a arribar a Europa, i que es caracteritzaven per una estètica vaporosa, marcada per la presència de la naturalesa i rituals mil·lenaris, i que moltes vegades s'ha descrit com el 'món flotant'. Un dels encerts de *Madama Butterfly* és que, lluny de quedar-se en l'exòtic —una opció que sol portar a crear obres superficials, paròdiques o marcades per una superioritat cultural típica de l'era colonial—, busca incorporar la singularitat nacional del Japó en una ànima universal. Per exemple, Puccini va encarregar llibres de música japonesa per estudiar les seves melodies

—moltes d'elles es van incorporar a la partitura, com l'actual himne del país, *Kimiyago*—, i encara que ni ell ni els seus llibretistes no coneixien bé el país, sí que van fer un esforç per no banalitzar-lo.

Aquesta idea profunda és la que recorre l'aclamada producció de Moshe Leiser i Patrice Caurier, finançada originalment per la Royal Opera House de Londres i el Gran Teatre del Liceu el 2003, i que s'ha convertit en una de les escenificacions modernes més sol·licitades per una de les òperes més representades de tot el repertori històric —a Barcelona, aquesta serà la tercera reposició; a Londres, ja n'ha fet deu—. El duo francobelga proposa una ambientació totalment historicista que transporta la història al moment just en el qual passa, a la fi del segle XIX, i que permet a l'espectador 'descobrir' el Japó amb la mateixa mirada innocent amb la qual molts occidentals podien observar la badia de Nagasaki tot just baixar dels seus vaixells a partir de 1870. Tota l'acció de *Madama Butterfly* discorre a la casa que el tinent B. F. Pinkerton ha comprat per viure amb la seva futura esposa, Cio-Cio-San, i l'escenografia de Christian Fenouillat és fidel a l'organització i estètica d'aquest tipus de construccions, amb teulada inclinada, terra de tatami i la divisió d'espais a partir de portes corredisses. El

«La producció de Leiser i Caurier combina estètica japonesa tradicional amb un acurat realisme en la representació dels valors ètics del Japó medieval»

fons canviant de l'escena reflecteix, a partir de la rèplica d'obres d'art japoneses de l'era Meiji, la presència de la naturalesa i el pas de les estacions. Per descomptat, el vestuari dissenyat per Agostino Cavalca, tant el japonès com l'occidental, és fidel al temps de l'acció: qui senti fascinació per l'elegància d'un quimono tindrà, sense cap mena de dubte, una inevitable síndrome de Stendhal amb tot el que aparegui a l'escenari.

De totes maneres, *Madama Butterfly* no només és un bon exemple del “japonisme” de fa més d'un segle en l'estètic, sinó també en l'ètic. Si aquest drama funciona és perquè el caràcter de la jove protagonista —que, davant la humiliació troba la sortida en la mort— és també profundament

japonès: assumeix la responsabilitat pels seus errors i pren la seva decisió final amb un sentit de l'honor que culmina en un suïcidi ritual amb la tècnica —cruel, però purificadora— del *seppukku*. Aquest fort contrast entre la bellesa estètica de l'escenari i l'esgarrifosa demolició dels sentiments purs de *Butterfly* són els que fan d'aquesta producció una de les més equilibrades i fidels que s'hagin creat en les últimes dècades, i que continua obtenint el millor de la música i les paraules de l'òpera que Puccini considerava la millor de totes les que va compondre.

Sonya Yoncheva, Matthew Polenzani

“Orient és una idea que té una història, una tradició de pensament, unes imatges i un vocabulari que li han donat una realitat i una presència en i per a Occident.” “Per mitjà del seu art i els seus colors, les seves llums i la seva gent es van fer visibles a través de les imatges els ritmes i els motius que els descrivien.”

Edward W. Said

Orientalisme, 1978

Argument de l'obra

Madama Butterfly

Madama Butterfly al Gran Teatre del Liceu. David Ruano

Acte I'

L'acció se situa a Nagasaki (Japó) a finals del segle XIX. En una casa situada en un turó amb vistes a la badia, arriben el tinent de la marina nord-americana B. F. Pinkerton i Goro, un alcavot japonès, que ensenya a l'oficial les estances de l'edifici. Poc després, entren la donzella, Suzuki, i dos servents més, que són presentats a Pinkerton. S'espera l'arribada de Cio-Cio-San, que s'ha casat per poders amb l'oficial, i de tots els seus parents i veïns.

El cònsol dels Estats Units, Sharpless, arriba esbufegant després d'haver pujat el turó. Pinkerton li fa saber que ha comprat la casa per nou-cents noranta-nou anys, amb la possibilitat de rescindir el contracte quan li sembli. La frivolitat amb què l'oficial despatxa els seus negocis contrasta amb els velats retrets del diplomàtic, que recomana a Pinkerton que no s'aprofiti de la seva esposa, amb qui tot just s'acaba de casar i a qui pràcticament no coneix, tot i que confessa que se sent fascinat per la seva delicadesa i senzillesa.²

Goro anuncia, aleshores, que Cio-Cio-San s'acosta amb les seves amigues. Quan ja han arribat, la jove —que es fa dir *Miss Butterfly* i que té quinze anys— s'inclina davant del seu marit i es mostra submisa enfront de les preguntes de l'oficial. Explica aleshores que fins ara ha

viscut amb la seva mare, molt pobra, i que el seu pare és mort, la qual cosa provoca consternació entre les seves amigues.

Els parents de Cio-Cio-San, incloent-hi la seva mare, van arribant. Pinkerton mostra un cert menyspreu envers els nouvinguts, que tafanegen per la casa i observen l'oficial, mentre Goro els demana que no facin gaire gatzara. Quan els familiars de Butterfly han sortit al jardí, ella es disposa a desar les poques coses que duu, ajudada per Suzuki. Entre els seus objectes personals, hi ha un estoig llarg i estret que conté el ganivet amb què el pare de Cio-Cio-San es va suïcidar per ordre del Mikado.³ També desa uns ninots de fusta, els *ottoké*, objectes sagrats que representen els seus avantpassats, tot i que Cio-Cio-San confessa que ha abraçat la religió cristiana com a mesura de submissió al seu marit.

Aleshores, apareix el comissari, que duu el contracte matrimonial, i els esposos es disposen a signar-lo.⁴ En aquest moment, irromp bruscament el seu oncle bonzo, un sacerdot budista que maleeix Cio-Cio-San per la seva renúncia a la religió i pel seu casament amb un estranger. Pinkerton el fa fora sense contemplacions, mentre la resta de convidats deixen sola la parella amb la donzella, Suzuki.

Comença a fer-se de nit i Cio-Cio-San, encara consternada per la maledicció del seu oncle bonzo, demana a la donzella que li prepari la roba per allitar-se. Pinkerton lloa la bellesa de la seva esposa i la parella es disposa a passar la primera nit d'amor.⁵

Acte II

Han passat tres anys. Pinkerton va marxar del costat de Cio-Cio-San poc després del casament, i la donzella, Suzuki —que prega davant d'una estàtua de Buda

mentre Cio-Cio-San declara que confia més en el déu cristià—, intenta fer veure a la noia que ell ja no tornarà mai més. Butterfly, però, es mostra convençuda que el seu espòs aviat serà de nou al seu costat.⁶

Qui arriba aleshores és Sharpless, acompanyat de Goro. El cònsol nord-americà és atès amb una exquisidesa sol·lícita per Cio-Cio-San, que acull el diplomàtic com si aquella fos una casa nord-americana. Després, explica a Sharpless que Pinkerton li havia dit que tornaria quan el pit-roig fes el niu, la qual cosa ja ha passat tres vegades, tot i que ella entén que potser als Estats Units el pit-roig fa el niu menys sovint. Sharpless, emocionat per aquelles atencions i per la ingenuïtat de la jove, assisteix a la visita de Yamadori, un príncep pretendent de Cio-Cio-San, a la qual proposa un cop més un matrimoni profitós i venturós, però ella declara que es vol mantenir fidel al seu marit legítim.⁷

Quan Yamadori es retira, desencisat per la negativa de Butterfly, Sharpless lamenta haver de llegir-li una carta que li ha enviat Pinkerton, en què l'oficial li explica que prepari Cio-Cio-San per si ell no torna mai més al seu costat. Ella respon, commoguda, que si això passés, tornaria a cantar pels carrers de Nagasaki o bé optaria per llevar-se la vida.⁸

Sharpless maleeix Pinkerton abans de veure el nen que Cio-Cio-San li mostra i que és fruit de la seva unió amb el tinent de la marina nord-americana i que té uns trets inconfusiblement occidentals. Butterfly prega aleshores al diplomàtic que escrigui a Pinkerton per fer-li saber que quan ell ja havia tornat als Estats Units, va néixer la criatura, l'existència de la qual ell ignora. Sharpless accedeix a la petició de la jove.⁹

Suzuki amonesta Goro, que ha escampat arreu l'enraonia que el fill de Cio-Cio-San té un pare desconegut.

De sobte, s'escolta una canonada que prové del port: és del vaixell *Abraham Lincoln*, un dels oficials del qual és Pinkerton. Cio-Cio-San, eufòrica, es disposa a rebre el seu marit i ordena a Suzuki que duguin flors per ornamentar la casa.¹⁰

Es fa de nit i Cio-Cio-San ha fet tres forats als panells de l'entrada de la casa, que quan es faci de nit es tanca-
ran, perquè així, a través seu, podrà veure l'endemà com arriba de nou Pinkerton. Butterfly es queda desperta, expectant, mentre se senten els cants dels pescadors, feinejant a la badia de Nagasaki.¹¹

Acte III

Butterfly segueix vetllant, mentre el seu fill i Suzuki dormen a la vora. Se sent el cant d'uns mariners. Suzuki es desperta i intenta que Cio-Cio-San dormi, però ella vol abraçar i bressolar el seu fill.¹² Finalment, es retira a la seva habitació.

Arriben sigil·losament Pinkerton i Sharpless, i Suzuki els prega que no facin soroll per no despertar Butterfly.

Pinkerton s'emociona en veure els preparatius que li han fet per rebre'l, però l'objectiu de la seva visita no és sinó endur-se el seu fill als Estats Units amb la seva esposa nord-americana, Kate, que s'espera al jardí. Sharpless demana a Suzuki que prepari Cio-Cio-San per al cop que això li representarà.

Els remordiments roseguen Pinkerton, que s'acomiada de la seva casa japonesa abans de tornar a baixar a la badia.¹³ Suzuki promet a Kate que parlarà amb Butterfly sobre la conveniència que el nen se'n vagi amb el seu pare.

Cio-Cio-San es desperta i veu el cònsol i Kate Pinkerton. Suzuki li anuncia que Pinkerton no tornarà mai més. Sharpless li sol·licita que faci el sacrifici que se li demana

i Butterfly declara que lliurarà el seu fill directament al seu espòs.¹⁴

Sola, Cio-Cio-San obre l'estoig que conté l'espasa amb què el seu pare es va suïcidar i en llegeix la inscripció: “Amb honor mor qui no pot preservar la vida amb honor”.¹⁵ Suzuki empeny el nen als braços de la seva mare i Cio-Cio-San, desesperada, l'abraça per última vegada abans de demanar-li que es giri i que jugui.

Poc després, Cio-Cio-San es clava l'espasa. Agonitzant, veu com arriben Pinkerton i Sharpless, que s'enduen el nen després d'haver vist, horroritzats, el cadàver ensangonat de Madama Butterfly.

Consulteu
l'argument
en format de
lectura fàcil

Gemma Coma-Albert, Aylín Pérez. David Ruano

Comentaris musicals

- 1 L'òpera comença amb un breu preludi de 67 compassos, un *allegro* fugat en 2/4 i en Do menor, que vol subratllar el caràcter mogut de l'acció escènica un cop s'alci el teló.
- 2 El caràcter de Pinkerton és el d'un frívol despreocupat i sense escrúpols, i Puccini el caracteritza amb unes dosis de fals heroisme, res a veure amb personatges molt més nobles, com Cavaradossi de *Tosca*, o molt més tendres, com el Rodolfo de *La bohème*. La inclusió d'unes notes de l'himne nord-americà al principi del duet "Dovunque al mondo" denoten la prepotència del personatge.
- 3 Nom amb què antigament es coneixia l'emperador japonès. La referència al Mikado i al suïcidi ritual es puntua amb la cita d'un tema de música popular japonesa, amb un ritme de 2/4 molt marcat per una seqüència de dues corxeres, negra i blanca.
- 4 Puccini utilitza aquí uns compassos extrets de l'himne imperial japonès, que el compositor havia escoltat en alguns discos que s'havia fet dur, i també del llibre de partitures *Collection of Japanese Koto Music*, de l'Acadèmia de Música de Tòquio.
- 5 Es tracta del duet més llarg de tota la trajectòria pucciniana. Una pàgina que combina lirisme, angoixa, intimitat, serenitat i una passió que Puccini posa sobretot en boca de Pinkerton, embalat per les circumstàncies d'una nit d'amor al costat d'una dona submissa com Cio-Cio-San, que només veu en Pinkerton l'home dels seus somnis, a qui rebrà amb dolçor i il·lusió.
- 6 L'ària "Un bel dì, vedremo" és la més popular de l'òpera. Es tracta d'una pàgina en compàs inicial de 3/4 que deriva després a un 2/4. Al principi, la indicació *andante calmo*, que obliga la soprano a enllaçar les notes d'una manera lligada, al principi sobre una altura més o menys regular, entre el Sol inicial i el Si per a la primera estrofa, "Un bel dì, vedremo levarsi un fil di fumo", i sobre el Fa en "sull'estremo confin del mare". Tot seguit, hi ha una indicació a la partitura, *un poco mosso*, que es combina aviat amb la indicació *con passione* sobre la frase "Vedi?". Més endavant, la frase "Un uomo", sobre el Mi bemoll, sembla que tradueix la fascinació de Cio-Cio-San per l'home que retroba tres anys més tard. La dinàmica i el compàs canvien en un *sostenendo molto* en 4/8 sobre la primera frase de la soprano, que subratlla la sorpresa i la pregunta retòrica "Chi sarà?", i encara una segona pregunta, "Che dirà?", sobre el mateix dibuix melòdic i amb un lleu acompanyament de la trompeta en sordina. Aviat arriba el clímax amb la continuació de la frase, "e un po' per non morire al primo incontro", veritable explosió passional, que Puccini aprofita per recuperar el tema de la primera frase de l'ària amb una explosió orquestral recollida a l'uníson per la veu i un canvi de compàs, un 2/4 marcat amb un *con molta passione*. Finalment, Puccini rebla el clau reafirmant-se en les frases inicials de l'ària i amb una pulsíó creixent fins a l'explosió final sobre el Si bemoll conclusiu de la soprano.
- 7 La resposta de Cio-Cio-San a Yamadori sembla que està amarada de la nostàlgia d'una adolescència perduda per sempre.

Comentaris musicals

- 8** Les al·lusions a la possible mendicitat de la protagonista estan puntuades amb un tema japonès.
- 9** El duet entre Sharpless i Cio-Cio-San està construït sobre la base d'un procés creixent i que en una primera secció està puntuat per la melodia que retrobem en el cor de pescadors a *bocca chiusa* ('a boca tancada'), que serveix de transició entre una escena i l'altra, entre aquest segon acte i el tercer. Sharpless actua amb prudència i Cio-Cio-San és la dolça Butterfly, que, en el moment de saber que Pinkerton té una doble vida, se sent ferida de mort. El lament de la jove amb "Mi fate tanto male" és resolt per Puccini amb una línia melòdica descendent que simbolitza la caiguda moral del personatge.
- 10** Conegut com a "duet de les flors", "Scuoti quella fronda" és el delicat passatge que canten Cio-Cio-San i Suzuki, amarat de sensibilitat i delicadesa i amb un tractament que, més que verista-realista, és impressionista-poètic.
- 11** Puccini acaba l'acte segon sense solució de continuïtat amb el tercer, amb un cor que serveix de transició, gràcies a un recurs original, molt ric i de gran sentit evocador. És el cèlebre cor a *bocca chiusa*, mentre l'orquestra puntua una melodia simple però de gran eficàcia. El compositor vol caracteritzar amb un immarcescible lirisme el món de Butterfly, entre el somni i la realitat, abans del desenllaç fatal del tercer acte. La melodia del cor ja ha aparegut abans, damunt de les frases de Sharpless, quan ell l·legia la carta de Pinkerton a Cio-Cio-San.
- 12** "Dormi, amor mio, dormi sul mio cor" és un delicat i entranyable passatge, en què Cio-Cio-San bressola el seu fill, que roman adormit als seus braços. El caràcter tendre i maternal del personatge es mostra aquí amb tota l'esplendor. Suzuki lamenta a part la ingenuïtat de Cio-Cio-San.
- 13** En "Addio, fiorito asil", Pinkerton sembla que se'n renta les mans amb una pàgina breu, contrapuntuada per les intervencions de Sharpless. La brevetat del número concorda amb el caràcter esquiu d'un personatge certament desagradable.
- 14** La música que subratlla l'escena és esquinçada i reflecteix el trencament interior de Cio-Cio-San. Són especialment significatives les frases que diu Suzuki, revoltada contra la situació que s'ha creat i lamentant la sort de Butterfly a partir del passatge "Come una mosca prigioniera".
- 15** Una frase en què Puccini utilitza el semirecit, sobre una mateixa nota, Fa, per a la frase "Con onor muore chi non può serbar vita con onore", i sobre un tema de reminiscències japoneses. De sobte, irromp l'*allegro* en Si menor sobre el "Tu? Tu? Tu?" adreçat al seu fill. Una ària de gran força sentimental, desesperada, i que arriba a l'apoteòsic "Va, gioca, gioca" indicat amb un *con voce fioca* ('amb veu tènue') a la partitura. La mort de Cio-Cio-San coincideix amb l'última aparició, sobre els tres "Butterfly!" de Pinkerton. L'òpera acaba amb una coda (*andante energico*) melòdicament extreta d'un tema japonès, corresponent a l'honor de Butterfly.

English synopsis

Act I'

The opera is set in Nagasaki, Japan, at the end of the 19th century. US Navy Lieutenant B. F. Pinkerton arrives at a house on a hillside overlooking the harbour with Goro, a Japanese marriage broker, who shows him around the rooms. Soon after, the maid Suzuki and two other servants enter and are introduced to Pinkerton. The group is expecting Cio-Cio-San, who has married the officer by proxy, as well as all her relatives and neighbours.

The American consul, Sharpless, arrives breathless from climbing the hill. Pinkerton tells him that he has leased the house for 999 years, with the option of ending the contract whenever he pleases. The frivolity with which the officer boasts about his arrangements contrasts with the subtle reproaches of the consul, who warns Pinkerton not to take advantage of his new bride, whom he hardly knows. Pinkerton admits to Sharpless that he is fascinated by her delicacy and simplicity.²

Goro then announces that Cio-Cio-San is approaching with her friends. When they arrive, the young woman – who calls herself Miss Butterfly and is only fifteen years old – bows to her husband and answers his questions submissively. She explains that she grew up living with her mother in great poverty and that her father is dead, news that deeply saddens her friends.

Cio-Cio-San's relatives, including her mother, begin to arrive. Pinkerton shows some disdain for the newcomers, who poke around the house and stare at him, while Goro tries to keep them quiet. As her family members go out into the garden, Butterfly prepares to unpack her few belongings with Suzuki's help. Among her personal items is a long, narrow box containing the knife her father used to end his life on the Mikado's orders.³ Cio-Cio-San also finds a place for her *ottoké*, the sacred wooden dolls that represent her ancestors. However, she confesses that she has embraced Christianity out of submission to her husband.

At this point, the commissioner arrives with the marriage contract and the couple prepare to sign it.⁴ Suddenly Cio-Cio-San's uncle, a Buddhist priest known as the Bonze, bursts in and curses her for renouncing her religion and marrying a foreigner. Pinkerton quickly throws him out, while the other guests leave the couple alone with Suzuki.

As night falls, Cio-Cio-San, still shaken by her uncle's curse, asks Suzuki to prepare her clothes for bed. Pinkerton praises his wife's beauty, and the newlyweds prepare to spend their first night together.⁵

Act II

Three years have passed. Pinkerton left Cio-Cio-San shortly after their wedding, and her maid Suzuki – who prays before a statue of Buddha while Cio-Cio-San insists she has more faith in the Christian God – tries to make her realise that he is never coming back. Butterfly, however, is confident that her husband will soon be at her side again.⁶

They receive a visit from Sharpless, accompanied by Goro. The American consul is greeted with tender attentiveness by Cio-Cio-San, who welcomes him with the hospitality typical of a home in the United States. She tells Sharpless that Pinkerton promised to return when the robin nests, which has happened three times. She speculates that perhaps the robin nests

less often in the United States. Sharpless, touched by her hospitality and naiveté, is present when Yamadori, a prince and suitor of Cio-Cio-San, arrives to offer her once more a prosperous and happy marriage, which she refuses, declaring that she will remain faithful to her lawful husband.⁷

As Yamadori withdraws, disappointed by Butterfly's refusal, Sharpless regrets having to read her a letter from Pinkerton, asking him to prepare Cio-Cio-San in case he does not return to her. Touched, she replies that if that were to happen, she would go back to singing in the streets of Nagasaki or even take her own life.⁸

Sharpless curses Pinkerton before seeing the child Cio-Cio-San reveals to him – the son of her union with the American naval lieutenant, with unmistakably Western features. Butterfly begs the consul to write to Pinkerton, telling him that after he left for the United States she gave birth to a child he does not know exists. Sharpless agrees to her request.⁹

Suzuki reprimands Goro for spreading the lie that no one knows the identity of the boy's father. Suddenly, a cannon shot is heard from the harbour. It is Pinkerton's ship, the *Abraham Lincoln*. Overjoyed, Cio-Cio-San prepares to greet her husband and instructs Suzuki to bring flowers to decorate the house.¹⁰

Night falls, and Cio-Cio-San has cut three holes in the entrance panels to the house. They will remain closed at night, but she will be able to see Pinkerton's arrival through them in the morning. Butterfly stays awake, full of expectation, listening to the songs of the fishermen working in Nagasaki harbour.¹¹

Act III

Butterfly is still keeping vigil, while her son and Suzuki sleep nearby. The singing of sailors can be heard in the distance. Suzuki wakes up and tries to persuade Cio-Cio-San to rest, but she insists on holding and rocking her son.¹² She finally retires to her room.

Pinkerton and Sharpless arrive quietly and Suzuki urges them to keep quiet so as not to wake Butterfly.

Pinkerton is touched by the preparations made to welcome him, but his real purpose is to take his son back to the United States with his American wife, Kate, who is waiting in the garden. Sharpless asks Suzuki to prepare Cio-Cio-San for the devastating blow this news will bring.

The lieutenant, torn by remorse, bids farewell to his Japanese home before descending back to the bay.¹³ Suzuki promises Kate that she will speak to Butterfly about the wisdom of allowing the child to go with his father.

Cio-Cio-San awakes and sees the consul and Kate Pinkerton. Suzuki breaks the news that Pinkerton will never return. Sharpless asks Butterfly to make the required sacrifice and she agrees to give her son directly to his father.¹⁴

Alone, Cio-Cio-San opens the box containing the knife with which her father took his own life and reads the inscription: "He who cannot live with honour dies with honour".¹⁵ Suzuki leads the child to his mother, and Cio-Cio-San, heartbroken, embraces him for the last time and tells him to turn away and play.

Moments later, Cio-Cio-San stabs herself with the knife. As she lies dying, Pinkerton and Sharpless rush over in horror and take the boy away, leaving behind the bloodied body of Madama Butterfly.

Musical comments

- 1 The opera opens with a short 67-bar prelude: a fugal allegro in 2/4 and C minor, composed to underline the lively nature of the action on stage as the curtain rises.
- 2 Pinkerton is frivolous, careless and unscrupulous, and Puccini portrays him with a touch of false heroism, in contrast to more noble characters such as Cavaradossi in *Tosca* or the gentler Rodolfo in *La bohème*. The inclusion of notes from the American national anthem at the beginning of the duet “Dovunque al mondo” hints at Pinkerton’s arrogance.
- 3 The term “Mikado”, a historical name for the Japanese emperor, and the theme of ritual suicide are emphasised by a reference to a Japanese folk melody in a marked 2/4 rhythm, consisting of two quavers, a crotchet and a minim.
- 4 Puccini uses a few bars from the Japanese imperial anthem, which he heard on records sent to him, as well as music from the Tokyo Academy of Music’s Collection of Japanese Koto Music.
- 5 This duet, the longest in Puccini’s oeuvre, combines lyricism, anxiety, intimacy, serenity and passion. The last emotion is particularly evident in Pinkerton’s lines, as he is captivated by the allure of a night spent with the submissive Cio-Cio-San, who sees him as the man of her dreams and welcomes him with tenderness and hope.
- 6 The aria “Un bel dì, vedremo” is the most famous piece of the opera. It begins in 3/4 time and later changes to 2/4. The initial tempo indication, *andante calmo*, requires the soprano to connect notes smoothly, first in a fairly regular range between the starting G and B for the first verse, “Un bel dì, vedremo levarsi un fil di fumo”, and up to F for “sull’estremo confin del mare”. Soon after, an *un poco mosso* indication is combined with *con passione* over the phrase “Vedi?”. Later, the phrase “Un uomo”, sung in E-flat, seems to convey Cio-Cio-San’s fascination with the man she sees again after three years. The dynamic and rhythm shift to a *sostenendo molto* in 4/8 during her first phrase, expressing surprise and the rhetorical question “Chi sarà?”, followed by another question, “Che dirà?”, over the same melodic contour, accompanied softly by a muted trumpet. The climax comes quickly when she sings “e un po’ per non morire al primo incontro”, a truly passionate display of emotion. Puccini seizes this moment to revisit the theme from the aria’s first phrase, accompanied by an orchestral swell taken up in unison by the singer, transitioning into a 2/4 time signature marked *con molta passione*. Finally, the composer brings the piece to a resounding close by returning to the opening phrases of the aria, building towards a crescendo that culminates in a final explosion on the soprano’s high B-flat.
- 7 Cio-Cio-San’s response to Yamadori seems steeped in nostalgia for a youth lost forever.
- 8 References to Butterfly’s potential plight are accompanied by a Japanese theme.
- 9 The duet between Sharpless and Cio-Cio-San builds gradually, beginning with a melody that reappears in the fishermen’s *a bocca chiusa* (‘closed mouth’) chorus, which serves as a transition

Musical comments

between scenes and between the second and third acts. Sharpless exercises caution, while Cio-Cio-San remains the sweet Butterfly whose spirit is crushed when she learns of Pinkerton's double life. Puccini's descending melodic line in her lament "Mi fate tanto male" symbolises her moral collapse.

- 10 Known as the "flower duet", "Scuoti quella fronda", sung by Cio-Cio-San and Suzuki, is a delicate, sensitive passage, more impressionistic and poetic than verismo-realistic.
- 11 Puccini ends the second act without a pause before the third, using the famous *a bocca chiusa* chorus as an original, extremely rich and evocative transitional device. The orchestra accompanies it with a simple but highly effective melody. The composer wanted to characterise Butterfly's world, poised between dream and reality, with an eternal lyricism before the tragic climax of the third act. The choral melody appears earlier, as Sharpless reads Pinkerton's letter to Cio-Cio-San.
- 12 "Dormi, amor mio, dormi sul mio cor" is a touching, tender moment in which Cio-Cio-San cradles her sleeping son in her arms, showing her motherly love in all its glory, while Suzuki laments Cio-Cio-San's naiveté.
- 13 In "Addio, fiorito asil", Pinkerton appears to absolve himself in a brief passage punctuated by Sharpless' interjections, the brevity reflecting the evasive nature of Pinkerton, a most unpleasant character.
- 14 The music accompanying the scene is sorrowful, reflecting Cio-Cio-San's inner anguish. Suzuki's lines from "Come una mosca prigioniera" are particularly powerful, expressing her outrage at the situation and lamenting Butterfly's tragic fate.
- 15 Puccini uses semi-spoken phrases on a single note, F, for the line "Con onor muore chi non può serbar vita con onore", set against a Japanese-inspired theme. Suddenly, an *allegro* in B minor erupts as she calls to her son: "Tu? Tu? Tu?" in a desperate, heart-wrenching aria that culminates in the climactic "Va, gioca, gioca" sung *con voce fioca* ("with a weak voice"). Cio-Cio-San's death coincides with Pinkerton's final appearance, in which he shouts "Butterfly!" three times. The opera ends with an *andante energico* coda, melodically based on a Japanese song, a fitting tribute to Butterfly's honour.

“Tot el meu treball es basa en certa manera en l’art japonès.”

Vincent van Gogh

(carta a Theo des d’Arles, 15 de juliol de 1888)

Liceu + LIVE

TOT EL CONTINGUT AUDIOVISUAL DEL LICEU A UN CLIC

L'estranger i les Geishes

Sonya Yoncheva: el rol de Cio-Cio San

Desgranant "Un bel dì vedremo"

PODCAST

La Prèvia

Totes les curiositats de *Madama Butterfly* de Giacomo Puccini, a *La prèvia del Liceu*, el podcast.

**“Kate:
Potete perdonarmi,
Butterfly?”**

**Madama Butterfly:
Sotto il gran ponte del
cielo non v'è donna
di voi più felice.
Siatelo sempre, non
v'attristate per me.”**

Puccini

Madama Butterfly, acte III

Madama Butterfly

Jaume Tribó

Renata Tebaldi

— **al Liceu**

[Tornar a l'índex](#)**Estrena absoluta:**

Teatro alla Scala de Milà, 17 de febrer del 1904

Estrena a Barcelona:

Teatre del Bosc, 2 d'agost del 1907 (en castellà)

Estrena al Gran Teatre del Liceu:

10 de desembre del 1909

Darrera representació al Liceu:

29 de gener del 2019

Nombre de representacions: 188**Sotto il gran ponte del cielo**

En les 188 representacions que s'han fet d'aquesta òpera a casa nostra, repartides en 44 edicions, hem tingut tota mena d'intèrprets: des de les dives més consagrades fins a sopranos de tercer ordre, algunes de les quals no aportaven res més que un rostre oriental.

Madama Butterfly i les versions

Tres són les òperes més famoses de Puccini: *La bohème*, *Tosca* i *Madama Butterfly*. Després de l'estrena, totes tres van patir algunes variacions. En el cas de "Butterfly", els canvis —de notes, de text i talls dràstics, alguns dels quals de fins a 300 compassos— afectaren radicalment l'òpera. Cal reconèixer que aquella primera versió era difícilment viable, amb dos actes de proporcions desmesurades, dos nens en escena —el fill dels protagonistes i, a l'acte primer, el fill de la cosina, que, a més, havia de cantar— i un conjunt de cançons del tot inoportunes, suposadament japoneses, que la protagonista atacava cap al final dels dos quadres de l'acte segon.

A més, havíem de patir una ària de Yakusidé, "All'ombra d'un Keki sul Nunki-Nunco-Yama", i tota una sèrie d'impertinències que Pinkerton dedicava als japonesos —arribava a pretendre que la sogra begués. La "Butterfly" que coneixem i que es representa arreu és una tercera versió elaborada per Puccini l'any 1907 i estrenada en francès al Théâtre National de l'Opéra-Comique. Hom considerava que aquella novetat no s'adeïa als gustos del Palais Garnier, la Gran Òpera de París.

Estrena a Barcelona

La cronologia liceïsta comença de forma inusual, quan descobrim que l'estrena a la ciutat de Barcelona no va ser pas al Gran Teatre del Liceu, sinó al Teatre del Bosc, a Gràcia. La sorpresa augmenta quan ens adonem que l'òpera va ser cantada en castellà, fet del tot insòlit en el nostre món operístic, en què fins al 1920 absolutament tot es cantava en italià. L'ària "Un bel dì vedremo levarsi un fil di fumo" esdevenia, en l'adaptació al castellà de J. Z., "Pronto veré elevarse columna sutil de humo sobre el vago confín del mar". El 1909, *Madama Butterfly* es va estrenar al Liceu amb una soprano gloriosa com Maria Farneti, especialista en el repertori verista i primera intèrpret de dos títols de Mascagni: *Iris* i *Isabeau*.

La Storchio

La segona edició, de 1911, va comptar amb una altra gran especialista en la Giovane Scuola: Salomea Krusceniska. Aquesta

Carme Bau-Bonaplata

Gilda Dalla Rizza

Rosetta Pampanini

[Tornar a l'índex](#)

Mercè
Capstró

Victoria de
los Angeles

Montserrat
Caballé

soprano havia cantat a l'estrena de la segona versió, la de Brescia, pocs mesos després del fracàs de l'estrena absoluta. La temporada de primavera de 1913 tingué com a protagonista la nostra Carme Bau Bonaplata, filla de la molt més famosa Carme Bonaplata-Bau. En una òpera representada gairebé cada temporada, no ens ha de sorprendre la presència de cantants del tot oblidades. De cop, però, sorgeix el nom de Rosina Storchio. A la Storchio li correspon l'honor d'haver estat la primera "Butterfly" en la desafortunada estrena mundial. La reacció del públic envers l'obra de Puccini va ser tan àirada que no se'n pogué fer cap altra representació després de la *première* del 17 de febrer de 1904. Aquesta gran soprano, que va participar en l'estrena de *La bohème* al Liceu i que havia esdevingut la Mimì més estimada, va fer "Butterfly" el 1919 —any en què s'alternà amb Bianca Stagno Bellincioni, filla de Roberto Stagno i de Gemma Bellincioni— i el 1922, en una única representació. Aquell 21 de desembre de 1922, al Liceu, Rosina Storchio es va retirar dels escenaris, tot i que el fet no s'anuncià. Ja de jove s'involucrà amb entusiasme en les estrenes absolutes de *La bohème* i *Madama Butterfly*, de Puccini; *Zazà*, de Leoncavallo, i *Siberia* i *Il voto*, de Giordano. El 1921, el Liceu havia tingut l'honor de tenir també la gran soprano valenciana Maria Llàcer.

Bernabé
Martí,
Montserrat
Caballé

Gianni
Raimondi

Giacinto
Prandelli

Vénen les dives

Madama Butterfly es representava gairebé cada temporada. Fou en aquells anys gloriosos que la cantaren dues grans entre les grans: ens referim a Gilda Dalla Rizza i Rosetta Pampanini. Aquesta última, que va venir envoltada d'una aura de diva inaccessible, va cantar un únic dia al Liceu, l'any 1930. Era una funció fora de temporada, una funció de gala amb l'assistència anunciada de "SS. MM. don Alfonso i doña Victoria" i en honor seu. L'òpera s'havia previst per a dos quarts de deu. Els reis van arribar cap a les deu. Alfons XIII es va quedar fins al segon acte.

[Tornar a l'índex](#)

Després de la guerra: vuit anys seguits de “Butterfly”.

La Capsir

Les últimes “Butterfly” abans de la Guerra Civil es representen el desembre del 1935. Durant la temporada 1939-1940, es reprèn l'activitat operística i comença la sèrie intensíssima de “Butterfly” al Liceu. L'òpera de Puccini es representa vuit temporades consecutives, sis de les quals amb la participació de la nostra diva Mercè Capsir. Aquella programació, que ara mereixeria tots els retrets, demostrava l'astúcia de l'empresari Josep Mestres Calvet, que, durant la Segona Gran Guerra i davant dels nombrosos problemes de desplaçament dels cantants italians, recorria a la gran soprano barcelonina. Un cop abandonat el repertori lleuger, Mercè Capsir sabia adaptar-se a Puccini.

La diva següent va ser Victoria de los Ángeles, el 1955, després de cinc anys d'absència al nostre teatre. Passats tres anys, la diva era Renata Tebaldi, que havia reservat per al Liceu la primícia del seu debut com a intèrpret d'aquest paper. La Tebaldi no tenia potser una òptima forma vocal, però la veneració que el públic liceista li dispensava feia oblidar qualsevol retret. Va tenir un accident en el Si natural de la frase “Tu sei con Dio ed io col mio dolor”. El 1963, la diva era Montserrat Caballé. A l'última de les quatre representacions, el 8 de desembre del 1963, el tenor era Bernabé Martí. La soprano explicava que el petó que el tenor li va fer al final de l'acte primer “no era

de teatre”. L'any següent es van casar a Montserrat. I també era diva absoluta la Butterfly següent, Virginia Zeani, una veu privilegiada i uns ulls preciosos autènticament de color verd. La Zeani va tenir un joveníssim Jaume Aragall com a Pinkerton. Si no s'hagués cremat el segon teatre, el Do agut del final de l'acte primer de la Zeani i Aragall encara ressonaria per l'interior de la sala. Arribà després el torn de sopranos japoneses: la Butterfly havia de ser oriental. Això donà lloc a la presència d'algunes veus d'una italianitat estilística inqüestionable i que dominaven aquest repertori, però també d'altres que s'havien de refugiar en l'aspecte escènic. El 1995, amb el teatre cremat, vàrem tenir l'excepcional Catherine Malfitano al Teatre Victòria i, ja a l'edifici actual, Cristina Gallardo-Domàs i l'ardida Fiorenza Cedolins, capaç de fer la proesa de bisar “Un bel dì vedremo”, un fet sense precedents. Pel que fa al nombre de representacions, el Liceu semblava haver tornat a temps històrics: aquella temporada vàrem tenir 22 representacions de “Butterfly”. L'edició del març i l'abril del 2013 ens va permetre conèixer les Butterfly de dues especialistes tan contrastades com Ermonela Jahò i Patricia Racette. I a l'última edició, les protagonistes van ser tres: Lianna Haroutounian, Maria Teresa Leva i Ainhoa Arteta.

Actualment, el rol de Pinkerton és valorat i se li atorga la importància que mereix. Amb tot, no ha estat pas sempre així. Ho advertim per la munió de tenors mediocres que l'han cantat arreu,

Didac Monjo

Jaume Aragall, Virginia Zeani

Manuel Auserns, Virginia Zeani

[Tornar a l'índex](#)

i també a casa nostra. No obstant això, alguns són dignes de reconeixement: podem parlar dels catalans oblidats Miquel Mulleras, Antoni Saludas i Filippo Santagostino (nom artístic de Felipe San Agustín) i d'altres intèrprets de certa rellevància, com ara Giuseppe Taccani, Costantino Folco-Bottaro, el mallorquí Joan Nadal, el distingit Roberto D'Alessio i Miguel Barrosa. Un capítol a part mereixen Pau Civil, que arribà a interpretar el paper de Pinkerton en cinc edicions diferents; el mític Antoni Cortis, que el 1913, llavors integrant del cor del Liceu, cantava la part de Yamadori —que, al cap i a la fi, està escrita en clau de Sol—, però que més tard s'imposà com a Pinkerton; Giuseppe Campora; el brillant Gianni Raimondi; Giacinto Prandelli, tenor molt estimat per la Tebaldi; Peter Dvorský; Aquiles Machado, o Fabio Armiliato. L'any 2013 vam tenir quatre tenors tan notables com Roberto Alagna, Jorge de León, Stefano Secco i Roberto Aronica, mentre que a l'última edició destacà el sempre estimat Jorge de León.

Tenors, barítons i mezzos

La part de Sharpless és més agraïda que no pas la del tenor. Se li espera un fraseig noble, i això ho van servir barítons com Adolfo Pacini, l'uruguaià Víctor Damiani, Josep Segura i Tallien, el malaguanyat Maties Morro, Pau Vidal, Joan Gual, Àngel Anglada —més tard, mestre apuntador del Liceu—, Manuel Ausensi, Cesare Bardelli, Vicenç Sardinero i, en els nostres dies, Joan Pons, Carlos Álvarez, Àngel Òdena i Fabio Capitanucci.

Pel que fa a Suzuki, que forçosament viu eclipsada per la soprano protagonista, cal consignar els noms d'Elena Lucci —que n'arribà a fer onze edicions gairebé consecutives— i, molt més tard, Montserrat Aparici, Raquel Pierotti, Violeta Urmana —durant la primera època, com a mezzosoprano al Teatre Victòria, a causa de l'incendi del Liceu— i Gemma Coma-Alabert. A més de l'esmentada Suzuki, el repartiment de "Butterfly" exigeix molts noms,

Joan Pons

Piero De Palma

Catherine Malfitano

[Tornar a l'índex](#)

Carlos
Alvarez

Angel
Odena

Ermonea
Jaho

concretament catorze. Podem destacar el Goro del tenor comprimari Vicenç Gallofré, en vuit edicions consecutives, i més tard la creació memorable de qui va ser l'”alma mater” del teatre en una època en què el Liceu funcionava amb tres persones: Dídac Monjo. Abans de Monjo, ja havia passat pel Liceu com a Goro el tenor comprimari més gran de la segona meitat del segle xx: ens referim a Piero de Palma, Goro durant els anys 1952 i 1982. Pel que fa a Monjo, al Liceu va interpretar el paper de Goro en deu edicions diferents, a més d'encarregar-se de la direcció d'escena en cinc edicions més. Fou en una d'aquelles “Butterfly”, el 1980, quan l'entranyable, admirat i estimat Xavier Montsalvatge em va atribuir les decoracions a *La Vanguardia*: “Los nuevos decorados de esta ‘Butterfly’, realizados por Jaime Tribó, están concebidos con acertado sentido escenográfico, sin diferir mucho de los que generalmente se utilizan”. Sortosament, jo només rebia lloances. El nostre estimat músic s'havia equivocat de ratlla. Sota l'apuntador hi havia el nom de l'autor dels decorats: era Constanci Anguera, cap de maquinària del teatre i fundador d'una saga de maquinistes que hi continuen treballant.

Els mestres

Com a directors d'orquestra destacats que han fet la “Butterfly” al Liceu, volem citar Joan Lamote de Grignon, Josep Sabater, Napoleone Annovazzi, Angelo Questa —la presència del qual anava sovint unida a les actuacions liceistes de Renata Tebaldi—, Carlo Felice Cillario, Michelangelo Veltri, Gianfranco Rivoli (substituit d'un cert Fabiano Monica, protestat per l'orquestra, els solistes i el Liceu); un cop protestat, hom creuria que hauria fugit de Barcelona, però s'hi quedà més de cinc dies; em va convidar a dinar i jo, amablement, vaig acceptar. Abans d'anar-se'n, em va demanar els talls de *La favorita*, que de ben segur mai no va arribar a dirigir.

[Tornar a l'índex](#)

Yves Abel (amb 22 representacions consecutives l'any 2006) i, en la darrera edició, Giampaolo Bisanti, amb la magnífica producció de la Royal Opera House que justifica que s'hi torni per quarta vegada.

Una vegada, el director d'escena Beppe de Tomasi em comentava que les òperes més problemàtiques són les que inclouen nens o animals, ja que no se sap mai com poden reaccionar. Recordo quan al Liceu fèiem la sarsuela catalana *Cançó d'amor i de guerra*: el tenor Eduard Giménez cantava "Pirineu, terra estimada" dalt d'un cavall i l'animal ja en devia tenir prou, perquè quan li va semblar se'n va anar

d'escena amb el cavaller. D'errors de text també n'hi ha hagut sempre: des de l'infant italià que feia de substitut improvisat d'un altre infant malalt i que, quan el baríton li va preguntar "Caro, come ti chiamano?", va respondre amb veu segura "Giuseppe Cuordiferro!", fins al tenor ja desaparegut Marcello Giordani, a qui en una "Butterfly" representada al Coliseo Albia de Bilbao el 1989 —jo al coverol—, insegur com anava el tenor, a la frase "*E il bonzo furibondo*" li va sortir "*Alfonso è moribondo*".

Fiorenza
Cedolins

Roberto
Aagna,
Hui He

“No estic fet per a les accions heroiques. M’agraden els éssers que tenen un cor com el nostre, que estan fets d’esperança i il·lusions, que tenen minuts d’alegria i hores de malenconia, que ploren en silenci i pateixen amb una amargor interior.”

Giacomo Puccini

Compositor

Biografies

Paolo Bortolameolli

Director musical

Actualment, principal director convidat de l'Orquestra Filharmònica de Santiago (Teatre Municipal, Òpera Nacional de Xile), director musical de l'Orquestra Simfònica Nacional Juvenil (Xile) i recentment director associat de la Filharmònica de Los Angeles. Reconegut com un dels talents musicals llatinoamericans més destacats, el director xileno-italià és una força prolífica al podi, un conferenciant talentós i un ferm defensor de les arts. La revista *Forbes* el va incloure entre "Els 50 xilens més creatius" i ha estat guardonat en set ocasions per l'Associació de Crítics d'Art com a "Director Simfònic i d'Òpera de l'Any". Produccions operístiques recents inclouen *Tosca* (Òpera de París), *Ainadamar* de Golijov (Òpera de Detroit), *Il viaggio a Reims* (Òpera Nacional de Xile), *Atlas* de Merideth Monk (Walt Disney Concert Hall), amb actuacions de la Simfonia núm. 2 de Mahler (Deutsche Oper Berlin, Òpera Nacional de Xile) i la Simfonia núm. 8 de Mahler (Orquestra Simfònica Nacional Juvenil), que va marcar l'estrena d'aquesta obra monumental a Xile. Ha dirigit orquestres a nivell global, com la Filharmònica de Los Angeles, la Simfònica de San Francisco, la Filharmònica d'Hèlsinki, la Filharmònica Reial de Liverpool, l'Orquestra Simfònica de la Ràdio Nacional de Polònia, la Filharmònica de Hong Kong, l'Orquestra Gulbenkian (Portugal), l'Orquestra della Toscana (Florència), entre d'altres.

Debutà al Gran Teatre del Liceu durant la temporada 2021/22 amb *Die Zauberflöte*.

Moshe Leiser i Patrice Caurier

Direcció d'escena

Van assumir la primera direcció d'escena conjunta l'any 1983 amb *A midsummer night's dream* a l'Opéra de Lió. Des d'aleshores han dirigit més d'un centenar d'obres, com *L'enfant et les sortilèges* – premiada amb un FIPA d'Or a Canes –, el cicle *Der Ring des Nibelungen* de Wagner, *Pelléas et Mélisande*, *Hamlet*, *Il turco in Italiana*, *Clari* (Halévy), *Otello*, *Le Comte Ory*, *Giulio Cesare in Egitto*, *Madama Butterfly* i *Maria Stuarda*, entre d'altres. Han treballat al Teatre Mariïnski de Sant Petersburg, Théâtre du Châtelet de París, Metropolitan Opera de Nova York, Royal Opera House de Londres, Opernhaus de Zuric, Theater an der Wien, així com al Festival de Salzburg.

Van debutar al Gran Teatre del Liceu la temporada 2003/04 amb *Hamlet*, i hi han tornat amb *Madama Butterfly* (2005/06, 2012/13 i 2018/19) i *Maria Stuarda* (2014/15).

Daisy Evans

Repositora

Daisy Evans treballa en òpera, cinema i teatre com a directora i escriptora. Ha rebut el Sky Arts Futures Fund pel seu treball com a directora d'òpera, específicament per fundar i crear la innovadora Silent Opera. Ha guanyat el Royal Philharmonic Society Opera Award per *El castell de Barbablava*, que també va ser nominat a un premi South Bank el 2022. Va ser nominada com a Jove Directora als International Opera Awards de 2016 i va guanyar el premi a la Millor Producció d'Òpera als OffWestEnd Awards del 2012 per la seva producció de *Così fan tutte*. Entre les seves produccions més destacades es troben *La flauta màgica* i *Cherry Town, Moscow* per a la Welsh National Opera, *Peter Pan: The Dark Side* per a la Fondazione Haydn, *El castell de Barbablava* per al Theatre of Sound i The Atlanta Opera, *Banished* per al Birmingham Conservatoire, la pel·lícula *The Telephone* per al Festival Internacional d'Edimburg i Scottish Opera, *Strozzi*; una representació experimental d'una obra al Shakespeare's Globe, *Don Pasquale* per a la Welsh National Opera, *Opera Highlights* per a la Scottish Opera, *Disney Fantasia* per a The Vaults i Disney, *La traviata* per al Longborough Festival Opera, *King Arthur and the Fairy Queen* per al Barbican i Academy of Ancient Music, *Carmen Remastered* per al Barbican i Royal Opera House, *Così fan tutte* per a la Bury Court Opera, *Falstaff* per al Wilton's Music Hall i la Fulham Opera, *Wakening Shadow* per al Glyndebourne Festival Opera i *Der fliegende Holländer* per a la Fulham Opera.

Debuta al Gran Teatre del Liceu.

Christian Fenouillat †

Escenògraf

Estudià arquitectura a Grenoble i començà a dissenyar escenografies el 1975. En l'àmbit de l'òpera va participar a *Hänsel und Gretel*, *La cenerentola*, *Il barbiere di Siviglia*, *Il turco in Italia*, *Madama Butterfly* i *Hamlet* (Covent Garden de Londres); *Carmen*, *Fidelio* i Orfeo ed Euridice (WNO); *Armide* i *La clemenza di Tito* (Champs Elysées de Paris), *I Capuleti e i Montecchi* (Lisboa); *Wozzeck*, *Hamlet*, *Der Rosenkavalier* i *Der Ring* (Ginebra); *Jenůfa* (Spoleto); *Mahagonny* (Lausana); *Ariane et Barbe-bleue* i *Lucia di Lammermoor* (Lió); *Tosca*, *Falstaff* i *Un chapeau de paille d'Italie* (Nantes); *Pelléas et Mélisande* (Brussel·les); *Clari, Mosè in Egitto*, *Gesualdo*, *Le Comte Ory* i *Otello* (Zuric); *Solaris* (Bregenz); *Giulio Cesare in Egitto* (Salzburg), i *Maria Stuarda* (Houston), entre altres títols.

Debutà al Gran Teatre del Liceu la temporada 2003-04 amb *Hamlet* i hi va tornar amb *Madama Butterfly* (2005/06, 2012/13 i 2018/19).

Agostino Cavalca

Figurinista

Estudià Belles Arts a Itàlia abans de traslladar-se a París l'any 1982 per treballar com a dissenyador de vestuari per a teatre i òpera. Ha col·laborat amb directors com Moshe Leiser i Patrice Caurier, així com amb Damiano Michieletto, amb qui ha treballat en títols com *La cenerentola*, *Alcina*, *Rigoletto*, *Don Pasquale*, *Der Rosenkavalier* i *Giulio Cesare*, entre d'altres. Títols que s'han pogut veure en teatres com la Royal Opera House de Londres, Scottish Opera de Glasgow, Welsh National Opera de Cardiff, Opera North de Leeds, The Metropolitan Opera de Nova York, Royal Danish Opera de Copenhaguen, Theater an der Wien, Wiener Staatsoper, Opernhaus Zürich, Théâtre des Champs-Élysées i Théâtre du Châtelet de París, Angers Nantes Opéra, Opéra Monte-Carlo, així com als festivals de Salzburg i Spoleto.

Debutà al Gran Teatre del Liceu la temporada 2003/04 amb *Hamlet*, i hi ha tornat amb *Madama Butterfly* (2005/06, 2012/13 i 2018/19), i *Maria Stuarda* (2014/15).

Christophe Forey

Il·luminador

Ha treballat com a dissenyador d'il·luminació en un gran nombre de produccions de dansa, òpera i teatre. En el camp de l'òpera, durant molts anys ha col·laborat amb els directors Moshe Leiser i Patrice Caurier, en les produccions *Hamlet*, *Der Rosenkavalier*, *Pelléas et Mélisande* i el cicle *Der Ring des Nibelungen* de Wagner al Grand Théâtre de Ginebra; *La cenerentola*, *Madama Butterfly*, *Il turco in Italia*, *Il barbiere di Siviglia* i *Maria Stuarda* a la Royal Opera House de Londres; *Giulio Cesare*, *Norma*, *Iphigénie en Tauride* i *L'italiana in Algeri* al Festival de Salzburg; *Giovanna d'Arco* al Teatro alla Scala de Milà; a més d'*El nas* (D. Xostakóvitx), *Die Zauberflöte*, *Ievgueni Onieguin*, *Carmen*, *Fidelio*, *Mazeppa*, *Jenůfa* i *Don Giovanni*, entre d'altres. També ha treballat amb els directors i coreògrafs Lucinda Childs, Bruno Boëglin, Jean-Marc Bourg, Jean-Claude Berutti i Cédric Dorier.

Debutà al Gran Teatre del Liceu la temporada 2003/04 amb *Hamlet*, i hi ha tornat amb *Madama Butterfly* (2005/06, 2012/13 i 2018/19) i *Maria Stuarda* (2014/15).

Pablo Assante

Director del cor

Pablo Assante va néixer a Quilmes l'any 1975. Va començar els estudis de piano als 8 anys a l'Escola de Belles Arts de la seva ciutat natal i després els va continuar al Conservatori Nacional de Buenos Aires. El 1997 va obtenir la Llicenciatura en Música, en les especialitats en Direcció Orquestral i en Direcció Coral, a la Universitat Catòlica Argentina i va prosseguir l'estudi de les dues especialitats al Mozarteum de Salzburg (càtedra Denis Russell / Jorge Rotter i Karl Kamper). Des del 2001, ha treballat com a mestre preparador, com a director d'orquestra i, principalment, com a director del cor en les temporades de diversos teatres lírics, com els de Chemnitz, Frankfurt, Saarbrücken, Dresden (Semperoper) i el Teatro Carlo Felice de Gènova. Com a director d'orquestra, ha dirigit ballet, òpera (entre altres títols, *Cavalleria Rusticana*, *I Pagliacci*, *Don Giovanni*, *La vídua alegre*), concerts simfònics i simfonicorals (com els *rèquiems* de Mozart i Verdi, i la simfonia *Lobgesang*, de Mendelssohn), amb orquestres com la Robert Schumann Philharmonie, la Saarländisches Staatsorchester, l'Orquestra Simfònica Nacional Argentina i l'orquestra del Teatro Carlo Felice de Gènova. Les seves col·laboracions com a director del cor també inclouen el cor Voci Bianche di Roma per al Teatro dell'Òpera i l'Acadèmia Nacional de Santa Cecília de Roma; el cor de la Ràdio de Leipzig; el cor de la Simfònica de Bamberg; el cor de l'Òpera de Zuric; el Festival de Pasqua de Salzburg, amb els cors de la Semperoper de Dresden i de l'Òpera de Munic (Parsifal, DVD Deutsche Grammophon), i, més recentment, amb els teatres d'òpera de Xi'an, Pequín, Xangai i Staatsoper München. A més d'un repertori operístic ben ampli que comprèn els títols principals de Wagner, Verdi i Puccini, ha col·laborat com a director de cor en simfonicorals —com la *Missa Solemnis*, de Beethoven (DVD Unitel); el *War*

Requiem, de Britten; l'*Ein Deutsches Requiem*, de Brahms; els oratoris *Das Liebesmahl der Apostel*, de Wagner; *The dream of Gerontius*, d'Elgar, i les simfonies de Mahler 2, 3 i 8— i amb directors com Kurt Masur, Georges Prêtre, Colin Davis, Christian Thielemann, Fabio Luisi i Kirill Petrenko.

Sonya Yoncheva

Cio-Cio-San

Soprano. Estudià piano i cant a Plòvdiv (Bulgària), la seva ciutat natal. I completà els estudis musicals a Ginebra. Alumna de Le Jardin des Voix de William Christie, a la seva carrera ha protagonitzat noves produccions de *Tosca* i *Otello* a la Metropolitan Opera de Nova York, *Norma* a la Royal Opera House de Londres, *Il pirata* al Teatro alla Scala de Milà, *L'incoronazione di Poppea* al Festival de Salzburg, *Médée* i *La traviata* a la Staatsoper de Berlín, a més de *Don Carlos* i *La bohème* a l'Opéra national de París. Entre els seus compromisos recents figuren *Tosca* a Munic i Berlín, *La traviata* a Florència, *Médée* a Berlín, *La bohème* a Londres, *Il pirata* a Madrid, *Otello* a Baden-Baden, *Iolanta* i *Otello* a Nova York, a més de gales a Milà, Berlín i París, així com concerts a Salzburg, Madrid, Montecarlo, Budapest, Ciutat de Mèxic i Anvers (Bèlgica). Treballa en exclusiva amb el segell Sony Classical i és ambaixadora de Rolex.

Debutà al Gran Teatre del Liceu la temporada 2021/22 amb el *Concert Sonya Yoncheva* i tornà amb *Norma* (2021/22).

Saïoa Hernández

Cio-Cio-San

Soprano. Saïoa Hernández és una de les veus més sol·licitades pels principals teatres i orquestres de tot el món, incloent-hi el Teatro alla Scala de Milà, la Wiener Staatsoper, l'Opéra de París, la Bayerische Staatsoper, la Berliner Staatsoper, Covent Garden, el Gran Teatre del Liceu, el Teatro Real de Madrid o la Filharmònica de Berlín. Ha estat guardonada amb la Medalla d'Or al Mèrit en les Belles Arts el 2021 i va rebre l'Oscar Líric a la Millor Soprano de l'Any 2021. El 2022 va guanyar el I Premio Talía de les Arts Escèniques 2023 a la Millor Intèrpret Lírica Femenina. A més, Saïoa també ha rebut el Premi del Teatro Real 2023, i ha guanyat prestigiosos premis de cant com el Manuel Ausensi, Jaume Aragall i Vincenzo Bellini. Compta amb nombroses gravacions i actuacions en directe a televisió i cinemes. Aquest any ha llançat el seu primer àlbum en solitari, publicat per EuroArts, titulat "SAÏOA: Il verismo d'oro". Entre els seus rols es troben Violetta, Lucia di Lammermoor, Gilda, Leonora, Leonora di Vargas, Norma, Imogene, Zaira, Abigail, Lady Macbeth, Tosca, Cio Cio San, Turandot, Gioconda, Aida, Fedora, Francesca da Rimini, La Wally, Maddalena, Mimí, Mathilde, Medée, Micaela, Giorgetta, Fiordiligi, Amelia, Odabella, Luisa Miller i Santuzza.

Debutà al Gran Teatre del Liceu la temporada 2018/19 amb *La Gioconda* i ha tornat amb *Il trovatore* (2022/23), *Un ballo in maschera* (2023/24) i *La forza del destino* (2024/25).

Ailyn Pérez

Cio-Cio-San

Soprano. Els moments destacats de la seva carrera inclouen Violetta a *La traviata* a l'Opernhaus Zürich, la Hamburgische Staatsoper, la Deutsche Staatsoper de Berlín, la Bayerische Staatsoper, la San Francisco Opera, el Teatro alla Scala de Milà i la Royal Opera House Covent Garden, on va ser aclamada com "una Violetta ideal" (Observer, Regne Unit). Pérez va tornar a aparèixer al Covent Garden la mateixa temporada, interpretant el paper principal a *Manon* de Massenet i fent el seu debut en el paper de Liù a *Turandot*. Altres moments destacats inclouen Mimí i Musetta a *La bohème* al Metropolitan Opera; Adina a *L'elisir d'amore* a la Bayerische Staatsoper, la Deutsche Oper Berlín, la Wiener Staatsoper i la Washington National Opera; la Comtessa a *Le nozze di Figaro* a la Houston Grand Opera (havent debutat en aquesta casa com a Desdèmona a *Otello* el 2015); Violetta i el paper principal a *Manon* en una gira pel Japó amb la Royal Opera House; Tatyana Bakst a l'estrena mundial de *Great Scott* de Jake Heggie i *Manon* per a la Dallas Opera; debuts al Teatre Bolxoi com a Mimí a *La bohème* i a Glyndebourne com a Alice Ford; la Comtessa a *Le nozze di Figaro* i Marguerite a *Faust* per a la Hamburgische Staatsoper; Marguerite a *Faust* a Santa Fe i Amelia Grimaldi a *Simon Boccanegra* al Teatro alla Scala, la Deutsche Staatsoper de Berlín i al costat de Leo Nucci a l'Opernhaus Zürich.

Debuta al Gran Teatre del Liceu.

Annalisa Stroppa

Suzuki

Mezzosoprano. La mezzosoprano italiana Annalisa Stroppa, graduada en Ciències de l'Educació, es va formar al Conservatori Luca Marenzio de Brescia. Després de guanyar diversos premis internacionals de cant, va fer el seu debut internacional com a Cherubino a *I due Figaro* de Mercadante, al Festival de Salzburg del 2011 sota la batuta de Riccardo Muti, producció que va reprendre al Festival de Ravenna, al Teatro Real i al Colón de Buenos Aires. Des de llavors, ha cantat als principals teatres d'òpera italians, així com en escenaris de Barcelona, Bilbao, Las Palmas, Palma, Lausana, Montecarlo, París, Orange, Tel Aviv, Dallas, Sant Petersburg, Berlín, Munic, Hamburg, Dresde, São Paulo, Salzburg, Bregenz o Viena, entre altres ciutats, en rols com Carmen, Charlotte, Leonor, Rosina, Angelina, Adalgisa, Giovanna Seymour, Romeo, Dorabella, Orfeo, Nicklausse, Hänsel, Preziosilla, Fenena o Suzuki. Ha participat en l'inauguració de la temporada de La Scala de Milà durant dos anys consecutius (2016 i 2017) dirigida per Chailly i ha cantat el *Requiem* de Verdi amb la Berliner Philharmoniker sota la direcció de Currentzis. També ha col·laborat amb directors com Campanella, Luisi, Mehta, Palumbo, Santi, Steinberg o Thielemann, entre d'altres.

Debutà al Gran Teatre del Liceu la temporada 2014/15 amb *Il barbiere di Siviglia* i ha tornat amb *Norma* (2014/15) i *Benvenuto Cellini* (2015/16).

Teresa Iervolino

Suzuki

Mezzosoprano. Nascuda a Bracciano (Itàlia), des de ben petita s'interessà per la música i als vuit anys inicià la seva formació musical amb el piano. L'any 2007 va ser admesa al Conservatorio Domenico Cimarosa d'Avellino, on es diplomà l'any 2011. Formació que amplià rebent classes de Marco Berti, Domenico Colajanni, Alfonso Antoniozzi, Daniela Barcellona, Bernadette Manca di Nissa, Bruno Nicoli i Stefano Giannini. Debutà professionalment al Teatro Filarmonico de Verona l'any 2012 amb *Pulcinella* i ràpidament interpretà els papers de Maddalena (*Rigoletto*), Isabella (*L'italiana in Algeri*), Miss Bagott (*El petit escura-xemeneies*), Fidalma (*Il matrimonio segreto*), Maffio Orsini (*Lucrezia Borgia*), Tancredi, Clarice (*La pietra del paragone*), Calbo (*Maometto II*) i Rosina (*Il barbiere di Siviglia*), entre d'altres. Papers que ha pogut cantar en ciutats d'arreu, tant a Itàlia –Chieti, Ravenna, Torí, Pàdua, Brescia, Roma– com a París i Tòquio. Ha treballat amb els mestres Roberto Abbado, Alberto Zedda, Jean-Christophe Spinosi, Stefano Montanari i Ivor Bolton.

Debutà al Gran Teatre del Liceu la temporada 2021/22 amb *Norma*.

Gemma Coma-Alabert

Suzuki

Mezzosoprano. Nascuda a Girona, Gemma Coma-Alabert va obtenir el primer premi al Conservatori Nacional de París, va prosseguir els seus estudis a la Guildhall School of Music de Londres i va ingressar a l'estudi de l'Opéra Nacional de Lyon. El repertori de Gemma inclou rols com Carmen, Otàvia, Dorabella, Isaura i Teresa (*La Sonnambula*). Ha actuat en prestigiosos teatres d'òpera com el Théâtre des Champs Élysées de París, el Teatro Real, el Palau de les Arts, l'Òpera de Bilbao, l'Òpera Nacional de Montpeller, entre d'altres. Ha col·laborat amb orquestres com la London Philharmonic Orchestra, ORCAM, Orquestra de RTVE, OBC, entre d'altres. Ha treballat amb directors com Gustavo Dudamel, Lawrence Foster, Zubin Mehta, i directors d'escena com Peter Brook, Claus Guth i Krzysztof Warlikowski. La seva formació i musicalitat li han permès interpretar obres de compositors contemporanis com *In the Beginning* d'Aaron Copland o *Hour of the Soul* de Sofia Gubaidulina. En el camp de l'òpera contemporània, ha interpretat *Nixon in China* de John Adams, *Lessons in Love and Violence* de George Benjamin, entre d'altres. Al mercat discogràfic, ha gravat més de vint discos i DVD amb discogràfiques com Naxos, K617, Harmonia Mundi, etc.

Debutà al Gran Teatre del Liceu la temporada 2003/04 amb *L'enfant et les sortilèges*, i hi ha tornat en moltes ocasions, les darreres amb *El Pessebre* (2015/16), *Le nozze di Figaro*, *Rigoletto* i *Rèquiem* de Mozart (2016/17), *Andrea Chénier* (2017/18), *Luisa Miller* (2018/19), *Lessons in Love and Violence*, *La traviata*, el concert *Sondra Radvanovsky: Les tres reines* (2020/21), *La dama de piques*, *Die Zauberflöte* (2021/22) i *Macbeth* (2022/23).

Montserrat Seró

Kate Pinkerton

Soprano. Montserrat Seró, va iniciar la seva formació musical als sis anys com a violinista. Després de participar en diversos projectes vocals, es va especialitzar en interpretació clàssica al Conservatori Superior del Liceu. Tot seguit va cursar el Màster de Lied Victoria dels Àngels en el ESMUC. Actualment, continua el seu progrés vocal mitjançant l'estudi de rols operístics adequats a la seva evolució artística. Pròximament, debuta al Teatre del Liceu amb *Madama Butterfly* i *West Side Story*. A la següent temporada formarà part de la programació del Teatro Real amb l'òpera contemporània *Don Juan no existe* d'Helena Cánovas, com també debutarà al Teatro de la Maestranza com Zerlina a *Don Giovanni* de Mozart. Ha col·laborat amb orquestres de renom com la Simfònica del Vallès i l'Orquestra Victoria dels Àngels, entre altres, actuant en escenaris emblemàtics com el Palau de la Música i reconeguts teatres i auditoris nacionals. Recentment ha gravat junt amb l'orquestra *Vespres d'Arnadí* l'òpera *Giuseppe Riconosciuto* de Domènec Terradellas. Des de 2022, ha estat reconeguda amb primers premis i beques en concursos com Mirabent i Magrans, Tenor Viñas, certamen de sarzuela de Valleseco o per la fundació Victoria dels Àngels. La seva trajectòria va consolidant-se com una de les veus emergents més prometedores de la seva generació.

Matthew Polenzani

Benjamin Franklin Pinkerton

Tenor. El tenor nord-americà Matthew Polenzani és molt elogiat com un dels tenors lírics més dotats i distingits de la seva generació. La seva elegant musicalitat, sentit innat de l'estil, compromís dramàtic i art atemporal han establert la seva continuïtat en els principals escenaris operístics, de concerts i de recital a nivell mundial. La temporada 2024/25 de Matthew Polenzani està dissenyada per mostrar el seu talent de classe mundial en una varietat de teatres prominents. Primer farà el seu debut en el paper de Maurizio a *Adriana Lecouvreur* al Teatre Real i portarà la seva aclamada interpretació de Pinkerton a *Madama Butterfly* de Puccini al Gran Teatre del Liceu. Tornant al Metropolitan Opera, Polenzani protagonitzarà com Rodolfo a *La bohème* i assumirà el paper d'Anatol en representacions en concert de *Vanessa* de Samuel Barber al Kennedy Center amb la National Symphony Orchestra sota la direcció de Gianandrea Noseda. La temporada també destacarà les seves aparicions en grans papers titulars, incloent-hi Werther a la Wiener Staatsoper, Otello a la Staatsoper Stuttgart i Idomeneo a la San Francisco Opera. En l'escenari de concerts, Polenzani presentarà *Schwanengesang* de Franz Schubert a l'Alice Tully Hall i oferirà recitals a l'Òpera Estatal d'Hongria i a l'Òpera de Frankfurt.

Debutà al Gran Teatre del Liceu la temporada 2015/16 amb *La bohème*.

Fabio Sartori

Benjamin Franklin Pinkerton

Tenor. Nascut a Treviso, estudià al Conservatorio Benedetto Marcello de Venècia amb Leone Magiera i debutà amb *La bohème* a Venècia el 1996. La temporada 1997/98 es presentà a Milà dirigit per Riccardo Muti (*Macbeth*) i debutà en dos rols claus en la seva carrera: Gabriele Adorno (*Simon Boccanegra*) a Bolonya i Don Carlo a Parma. També ha actuat a ciutats com Viena, Verona, Florència, Nàpols, Roma, Macerata, Madrid, Bilbao, Las Palmas de Gran Canaria, Berlín, Chicago, San Francisco i Zuric, entre d'altres. L'han dirigit mestres com Claudio Abbado, Daniel Barenboim, Zubin Mehta, Daniele Gatti, Eliahu Inbal, Donato Renzetti, Fabio Luisi i Adám Fischer. El seu repertori inclou títols com *Rigoletto*, *Tosca*, *Madama Butterfly*, *Norma*, *Aida*, *Attila*, *I masnadieri*, *Luisa Miller*, *I due Foscari*, *Oberto*, *Pagliacci*, *Adriana Lecouvreur*, *Werther*, *Linda di Chamounix* i *Turandot*.

Debutà al Gran Teatre del Liceu la temporada 2015/16 amb *Simon Boccanegra* i ha tornat amb *Un ballo in maschera* (2017/18).

Celso Albelo

Benjamin Franklin Pinkerton

Tenor. S'ha format al Conservatorio de Tenerife, Escuela Superior de Canto Reina Sofía de Madrid i amb el tenor Carlo Bergonzi. Ha obtingut, com a premis, el Premio Lírico Campoamor els anys 2010 i 2012 i el premi Ópera Actual 2008. A més, el 2013 va rebre la Medalla d'Or de Canàries. Ha cantat en teatres d'òpera d'arreu del món: Metropolitan Opera de Nova York, Teatro alla Scala de Milà, Royal Opera House de Londres, Opéra national de París, Wiener Staatsoper, Deutsche Oper de Berlín, Teatro di San Carlo de Nàpols, Teatro Real de Madrid i Palau de les Arts de València, entre d'altres. El seu repertori inclou *I puritani*, *L'elisir d'amore*, *Lucia di Lammermoor*, *La favorite*, *Roberto Devereux*, *Lucrezia Borgia*, *Maria Stuarda*, *Anna Bolena*, *Werther*, *Il Trovatore*, *Rigoletto*, *La Bohème* i *Madama Butterfly*.

Debutà al Gran Teatre del Liceu la temporada 2013/14 amb *La sonnambula*, i hi ha tornat amb *I Capuleti e i Montecchi* (2015/16), *Thaïs* (2016/17), *I puritani*, *Hamlet* (2018/19), *Doña Francisquita* (2019/20) i *Macbeth* (2022/23).

Lucas Meachem

Sharpless

Baríton. El baríton guanyador d'un Grammy, Lucas Meachem, és reconegut per la seva mestria en una àmplia varietat de rols operístics principals, així com per la creació de nous. Després d'un estiu al Teatro Real interpretant Sharpless a *Madama Butterfly*, Meachem obre la seva temporada 2024/2025 amb un recital destacat juntament amb la seva esposa, la pianista Irina Meachem, al Kennedy Center, presentat per Vocal Arts DC. Protagonitza el Comte di Luna en la producció *Il trovatore* de Verdi de la Houston Grand Opera. Meachem encapçalarà *Lucia di Lammermoor* de Donizetti al Teatro Comunale di Bologna, amb Daniel Oren dirigint una producció de Jacopo Spirei, abans de tancar la seva temporada amb l'estrena mundial d'*Il Nome Della Rosa* de Filidei al Teatro alla Scala, on interpreta el paper principal de Guglielmo da Baskerville, dirigit per Ingo Metzmacher. L'estiu del 2025 portarà actuacions com a Marcello a *La bohème* de l'Òpera de San Francisco.

Debuta al Gran Teatre del Liceu.

Thomas Mayer

Sharpless

Baríton. El baríton alemany Thomas Johannes Mayer és internacionalment celebrat per les seves potents interpretacions dels principals rols de Wagner i Strauss. La seva carrera l'ha portat a prestigiosos teatres d'òpera com el Teatro alla Scala de Milà, l'Opéra National de Paris, la Bayerische Staatsoper, el Teatro Real i la Royal Opera House Covent Garden, així com a la Boston Symphony Orchestra. Mayer ha guanyat reconeixement no només com a intèrpret experimentat de Wagner, sinó també per les seves actuacions com a Macbeth a la Deutsche Oper Berlin, Posa a La Scala i Scarpia a l'Opernhaus Zurich. Entre els seus compromisos recents, destaquen els seus debuts com a Hans Sachs a *Die Meistersinger von Nürnberg* al New National Theatre de Tòquio, Telramund a *Lohengrin* a la Dutch National Opera i Wotan (*Das Rheingold/Die Walküre*) al Teatro Comunale di Bologna. Després del seu compromís al Gran Teatre del Liceu, Mayer tornarà a la Deutsche Oper Berlin en la temporada 2024/2025 per interpretar els papers de Hans Sachs i Mandryka a *Arabella*. També debutarà com a Simone a *Florentinische Tragödie* al New National Theatre de Tòquio.

Debutà al Gran Teatre del Liceu en la temporada 2012/13 amb la versió en concert de *Lohengrin*.

Gerardo Bullón

Sharpless

Baríton. Nascut a Madrid, estudia a l'Escola Superior de Cant de la mateixa ciutat i també Art Dramàtic i Dret. Cantant habitual dels principals escenaris del país, el 2024 debuta el paper de Scarpia de *Tosca* a la Staatsoper de Stuttgart i l'any vinent interpretarà per primera vegada *Rigoletto* a l'Òpera de Santa Fe (EUA). El seu repertori operístic inclou altres títols com *Gianni Schicchi*, *Carmen*, *L'elisir d'amore*, *Roméo et Juliette*, *Dialogues des Carmélites* o *La vida breve* i de sarsuela com *Marina*, *El dúo de la Africana* o *Luisa Fernanda*. Ha estat dirigit per mestres com Nicola Luisotti, Gustavo Gimeno, Ivor Bolton o Guillermo García Calvo i directors d'escena com Robert Wilson, Graham Vick, Deborah Warner, John Fulljames o Calixto Bieito. Són habituals les seves col·laboracions amb el Teatro Real (*Billy Budd*, *Street Scene*, que repeteix a l'Òpera de Montecarlo, *Turandot*, *The Fiery Angel* i *Madama Butterfly*, entre altres), la temporada operística de La Corunya (*Don Giovanni* i *I Puritani*), el Maestranza de Sevilla i el Teatro de la Zarzuela (*Curro Vargas*, *El gato montés*, *La Dolores*, *Pan y toros* i el paper protagonista de *Las golondrinas*).

Debutà al Gran Teatre del Liceu la temporada 2020/21 amb *La traviata*.

Juan Noval-Moro

Goro

Tenor. Natural de Pola de Siero (Astúries), el tenor es caracteritza per la seva versatilitat com a intèrpret d'òpera, oratori, cançó i sarsuela de tots els períodes i estils. Les seves produccions recents inclouen els seus debuts com a Des Grieux a *Manon* de Massenet (Oviedo), Rodolfo a *La Bohème* (São Carlos de Lisboa i Oviedo), Romeu a *Romeu i Julieta* (Teatre Principal de Palma i Szczecin) i Alfredo a *La Traviata* (Villafranca), *Ariadne auf Naxos* i l'estrena de *L'Enigma di Lea* de Benet Casablanca al Liceu, *El Nas* de Xostakóvitx al Teatro Real, Pasterz a *Król Roger* de Szymanowski (Szczecin), *La Dolores* (Teatro de la Zarzuela), *Entre Sevilla y Triana*, *La Dama del Alba* i *La del Manojó de Rosas* (Teatro Campoamor). Destaquen altres produccions contemporànies com *The Perfect American* de Philip Glass (Teatro Real), *El Rei Lear* i *La Muntanya Màgica* de Pawel Mykietyn (Cracòvia), *Fuenteovejuna* de Jorge Muñiz (Tenerife), *María Moliner* de Parera Fons (Oviedo), *Majarahá* de Guillermo Martínez (Oviedo), *Gurú* de Laurent Petitgirard (Szczecin) o *Antífida* d'Àngel del Castillo (Madrid). Entre les seves properes produccions destaca el seu debut com a Duca di Mantova a *Rigoletto* a Oviedo.

Debutà al Gran Teatre del Liceu la temporada 2018/19 amb *L'enigma di Lea* i hi ha tornat amb *Ariadne auf Naxos* (2021/22).

Pablo García-López

Goro

Tenor. Nascut a Còrdova, inicià els estudis de cant a la seva ciutat natal, i posteriorment a la Universitat Mozarteum de Salzburg i al Centre de perfeccionament Plácido Domingo al Palau de les Arts de València. L'any 2020 va rebre la Bandera de las Artes de Andalucía. Al llarg de la seva trajectòria ha cantat en teatres com l'Opéra Royal de Wallonie de Lieja, Opéra de Lausanne, Royal Opera House Muscat, Théâtre du Capitole de Tolosa de Llenguadoc, entre d'altres. Entre els seus compromisos recents trobem Cégaste (*Orphée* de Philip Glass) i Albazar (*Il turco in Italia*) al Teatro Real de Madrid, Basilio (*Le nozze di Figaro*) a Lausana, First Senator (*Hadrian* de Rufus Wainwright) a Madrid i al Festival Internacional Castell de Peralada, Ferrando (*Così fan tutte*) a Màlaga, Belmonte (*El rapte en el serrall*), Don Ottavio (*Don Giovanni*) i Nemorino (*L'elisir d'amore*) a Oviedo. Ha participat en diverses estrenes mundials d'obres com *Tránsito* de Jesús Torres, *Sinfonía Córdoba* i *Escenas de una primavera alemana* de Lorenzo Palomo.

Debutà al Gran Teatre del Liceu la temporada 2022/23 amb *Il tabarro* (*Il trittico*).

Carlos Cosías

Príncep Yamadori

Tenor. Guanyà el concurs de cant Manuel Ausensi de Barcelona, a més del premi a millor cantant de sarsuela del concurs Operalia de Plácido Domingo, el segon premi al concurs internacional de cant Tenor Viñas en el que també va guanyar el premi al millor intèrpret de Donizetti i el premi al millor cantant espanyol. L'associació lírica espanyola li va otorgar el Premi a la millor veu masculina de l'any 2015. Entre el seu repertori trobem títols com *Don Pasquale*, *L'elisir d'amore*, *Anna Bolena*, *Lucia di Lammermoor*, *Il matrimonio segreto*, *La sonnambula*, *Die Zauberflöte*, *Don Giovanni*, *Macbeth*, *La traviata*, *Rigoletto*, *Falstaff*, *Gianni Schicchi*, *La bohème*, *Marina*, *Doña Francisquita*, *Los diamantes de la corona*, *Galanteos en Venecia*, *La tempestad*, *Don Gil de Alcalá*, *La vida breve*, *El rey que rabió*, *Cançó d'amor i de guerra*, etc.

Debutà al Gran Teatre del Liceu la temporada 1999/2000 amb *Lucia di Lammermoor*, i hi ha tornat amb *La traviata* (2001/02), *Doña Francisquita* (2009/10), *Falstaff* (2010/11), *Carmen* (2023/24), a més de participar en diversos concerts i recitals.

David Lagares

L'oncle Bonzo

Baix. Nascut a Bollullos Par del Condado (Huelva), estudia cant a Sevilla amb Esperanza Melguizo i Carlos Aragón. Al Maestranza ha participat en diverses produccions destacades com *Don Giovanni*, *La bohème*, *La flauta màgica*, *Il barbiere di Siviglia*, *Tosca*, *Andrea Chénier*, *Adriana Lecouvreur*, *La fille du régiment* o *Tannhäuser*. Altres projectes destacats inclouen *Le nozze di Figaro* a l'Opéra Grand Avignon, *Tosca* a la Quinzena Musical Donostiarra, *Partenope* al Teatre Calderón de Valladolid, així com *Jérusalem*, *Alzira*, *La bohème* i *La fanciulla del west* a ABAO-OLBE, *Simon Boccanegra* i *Adriana Lecouvreur* al Cervantes de Màlaga, i *Les pêcheurs de perles*, *La bohème*, *La dama del Alba* i *Don Giovanni* a l'Òpera d'Oviedo. Compromisos recents inclouen *Il barbiere di Siviglia* al Villamarta de Jerez; *Tosca*, *El ángel de Fuego*, *Hadrian*, *Tristán e Isolda*, *Adriana Lecouvreur* i *Medea* al Teatro Real de Madrid; *Ariadne auf Naxos*, *La flauta màgica*, *Macbeth* i *Turandot* al Gran Teatre del Liceu; *Un ballo in maschera* i *Carmen* al Baluarte de Pamplona; *Il trovatore* amb els Amics de l'Òpera de Vigo; així com properes participacions en produccions de *Roméu et Juliette*, *I Lombardi*, *Madama Butterfly*, *La Traviata*, *Carmen*, *Maria Padilla* o *Maria Stuarda* als principals teatres i auditoris nacionals.

Debutà al Gran Teatre del Liceu la temporada 2021/22 amb *Ariadne auf Naxos* i *Die Zauberflöte* i ha tornat amb *Macbeth* (2022/23) i *Turandot* (2023/24).

Lucas Groppo

L'oncle Yakusidé/ L'oficial del registre

Baríton. Va estudiar la llicenciatura en cant líric i guitarra clàssica a l'Escola Superior de Música Facultat d'Humanitats i Arts de la Universitat Nacional de Rosario, Argentina. L'any 2004 es va traslladar a Espanya i al juny de 2005 va començar a cantar a l'"Europa Chor Akademie" (director: Mtro. Joshard Daus), amb seu a les ciutats de Magúncia i Bremen, Alemanya, activitat que va dur a terme fins a l'any 2007. A partir de l'any 2006 fins a l'actualitat, forma part de la "Petita Companyia Lírica de Barcelona", realitzant òperes en format de butxaca (*Giorgio Germont*, *La traviata*; *Dulcamara*, *L'elisir d'amore*; *Escamillo*, *Carmen*; *Rigoletto*, *Rigoletto*) i diferents espectacles i gales líriques.

Des de la temporada 2017/2018 és membre del Cor del Gran Teatre del Liceu de Barcelona com a baríton.

Miquel Rosales

L'oncle Yakusidé/ L'oficial del registre

Baríton. Nascut a Barcelona, cursa els estudis musicals a l'Acadèmia Nacional de Música de Sofia, Bulgària, en l'especialitat de Cant Operístic sota la direcció de la catedràtica i Profesora Honoris Causa Mati Pinkas i del baríton Niko Isakov.

Durant la seva estada de quatre anys a Bulgària, combina els estudis amb activitats concertístiques i operístiques en els teatres d'òpera i sales de concerts d'arreu del país. Finalitzats els estudis, torna a Espanya per oferir un recital inèdit dedicat íntegrament a la Cançó Búlgara. Seguidament es trasllada a Alemanya, on entra a formar part de la plantilla de l'Opernhaus de Wuppertal, teatre d'òpera en el que canta durant vàries temporades. Retorna a Barcelona per integrar-se com a membre del Cor al Gran Teatre del Liceu de Barcelona, on treballa actualment, conservant paral·lelament la seva activitat com a solista tant en concerts així com òperes i sarsueles. Ha actuat a Teatres i Sales de Concerts arreu del món en països com Espanya, Alemanya, França, Grècia, Bulgària, Eslovàquia, Corea del Sud i Jordània.

Plamen Papzikov

El comissari imperial

Baríton. Nascut a Plovdiv. Es va graduar a l'escola de música de la seva ciutat natal, primer en l'especialització de fagot i després en cant clàssic. Més tard, es va graduar a l'Acadèmia Estatal de Música de Sofia amb la professora Blagovesta Karnobatlova. Va perfeccionar les seves habilitats professionals en les classes magistrals dels famosos cantants Rolando Panerai i Alexandrina Milcheva. Compta amb un extens repertori de concerts i òperes d'obres de Mozart, Verdi, Puccini, Rossini, Paisiello, Massenet, Wagner i d'altres, amb títols com *Alcek*, *La flauta màgica*, *Winnie the Pooh*, *Els contes d'Hoffman*, *Der Rheingold*, *Turandot*, *Lakmé*, *Norma*, *Tosca*, *Siegfried*, *Attila*, *Rigoletto*, *Eugene Onegin*, *El príncep Igor*, *La vídua alegre* i *Nabucco*, entre d'altres.

Des del 2017 és membre del Cor del Gran Teatre del Liceu.

Dimitar Darlev

El comissari imperial

Baríton. Nascut a Goma Oryahovitsa (Bulgària), estudia violí a l'Escola Musical Tsvetoslav Obretenov de la seva ciutat del 1980 al 1988. Amplia la seva formació a l'Escola Musical Panaiot Pipkov de Pleven (Bulgària) i, posteriorment, del 1996 a l'any 2000, a l'Acadèmia Musical Pancho Vladígev de Sofia, on es va especialitzar en cant líric, interpretació teatral, solfeig, història de la música, anàlisi musical, harmonia i música de cambra.

Des del 2001 forma part del Cor del Gran Teatre del Liceu com a baix. La primera ocasió que canta un rol solista al Liceu fou la temporada 2002-03 a *Macbeth*. Des de llavors ha interpretat papers solistes en nombroses ocasions, les últimes amb *La traviata* (2020/21), *Pikovaia dama* i *Die Zauberflöte* (2021/22), *Il trovatore*, *Il trittico*, *Macbeth* i *Manon* (2022/23). A més ha participat en la programació del Foyer.

Helena Zaborowska

La mare de Madama Butterfly

Soprano. Nascuda a Moscou. Rep la seva formació musical a Polònia, on inicia els seus estudis de piano i cant, obtenint el títol superior de cant i art dramàtic al Conservatori Superior de Música de Bydgoszcz (Polònia). L'any 1997 rep una beca del Ministeri de Cultura de Polònia, i l'any 2000 guanya una beca del Ministeri d'Art i Cultura d'Àustria per cursar estudis de postgrau a la Universität für Musik und darstellende Kunst de Viena. Participa en les masterclasses de Fedora Barbieri, Leopold Spitzer, Kurt Widmer, Susan Anthony, Helena Lazarska, Raquel Pierotti i Giovanna di Rocco. Com a solista, ha participat en nombroses òperes, oratoris i recitals arreu d'Europa.

A Espanya arriba l'any 2004, treballant en diversos teatres, entre ells el Gran Teatre del Liceu, on des de l'any 2007 forma part del seu cor titular.

Alexandra Zabala

La mare de Madama Butterfly

La soprano italo/colombiana va ser membre de l'Accademia Rossiniana durant l'any 2004, cantant Corinna (*Il viaggio a Reims*) al Rossini Opera Festival. Les seves aparicions recents inclouen: Violetta (*La traviata*) per a la Fundación Petruzzelli, Bari i Odette a l'estrena mundial de *Sette Minuti* de Battistelli per a la Opéra National de Lorraine. Els seus últims treballs inclouen el paper principal d'Aïda i Corinna (*Il viaggio Reims*) al Teatro Coccia de Novara, Sofia (*I lombardi*) al Teatre Regio de Torí, Micaela (*Car-men*) al Teatre Vittorio Emanuele di Messina i Dama Macbeth (Teatro Regio de Turín), Festival Internacional d'Edimburg i el Théâtre des Champs-Élysées.

Des del 2022 és membre del Cor del Gran Teatre del Liceu.

Mariel Fontes

La tia de Madama Butterfly

Soprano. Neix a l'Uruguai, on realitza els seus estudis musicals, diplomant-se en piano al Conservatori Municipal de Rocha i en cant a l'Escola Nacional d'Art Líric i Escola Universitària de Música. Ha realitzat cursos de perfeccionament amb la soprano Myrta Garbarini (Teatro Colón de Buenos Aires), la soprano María Orán (Universitat de Santiago de Compostel·la), la mezzosoprano Raquel Pierotti (Barcelona), la soprano Elaine Ortiz Arandes (Mozarteum de Salzburg) i la soprano Martine Surais (París). Ha estat guanyadora dels concursos internacionals "Carlos Gomes" a Rio de Janeiro, Brasil, i "Luis Cluzeau Mortet" a Montevideo, Uruguai, i finalista dels concursos "Belvedere" a Buenos Aires i "Tosti" a Brescia. Debuta al Teatro Solís, el teatre de més prestigi d'Uruguai, sent des d'aquell moment convidada a participar en les temporades successives. També actua en diversos teatres del seu país, Argentina, Brasil, Itàlia i Espanya.

Com a artista de cor, ha estat membre estable del S.O.D.R.E. (Montevideo) del 1994 al 2003, del Festival di Fiesole (Florència) del 2003 al 2006 i des del 2006 ho és del Gran Teatre del Liceu.

Gloria López

La tia de Madama Butterfly

Soprano. Soprano lírica nascuda a la ciutat de Calahorra, La Rioja, on va cursar els seus primers estudis musicals. Posteriorment, al Conservatori Superior de Música de Logronyo, estudia violí i cant líric amb Jesús Ubis i Rosa María Gabeira i forma part de l'Orfeó Pedro Gutiérrez, sota la direcció d'Ambrosio Sanabria. En l'àmbit de la música popular, col·labora amb les formacions gironines Orquestra Maravella i La Principal de la Bisbal, realitzant diverses gravacions així com programes de televisió i actuant profusament per tota la geografia espanyola. Actualment resideix a Barcelona, on va ampliar i finalitzar la carrera de cant al Conservatori de Música del Liceu. Cursa els seus estudis de perfeccionament i repertori amb la cantant Joana Maria Banyeres El seu repertori inclou òperes com *La bohème* i *Madama Butterfly* de G. Puccini, *Carmen* de G. Bizet i *Faust* de C. Gounod. Així com les sarsueles *Gigantes y cabezudos* i *El dúo de la africana* de M.F. Caballero, *Luisa Fernanda* de M. Torroba, *La verbena de la Paloma* del mestre Bretón, *La del manojo de rosas* de Pablo Sorozábal, *El barbero de Sevilla* de G. Giménez i *Cançó d'amor i de guerra* de R. Martínez Valls. Ha cantat com a solista al Gran Teatre del Liceu en *Die Frau ohne Schatten* de R. Strauss, *Peter Grimes* i *Death in Venice* de B. Britten, *Madama Butterfly* i *Turandot* de G. Puccini, *Lohengrin* de R. Wagner, *Der Freischütz* de C.M. von Weber i *Doña Francisquita* d'A. Vives.

Actualment, forma part del Cor del Gran Teatre del Liceu, plaça que va oposar i guanyar l'any 2000.

Aina Martín

Una cosina

Soprano. La soprano Aina Martín realitza el Màster en Òpera i Concert a la Hochschule für Musik Freiburg (Alemanya) amb la Dorothea Wirtz i el Markus Eiche. Durant els seus estudis superiors rep lliçons de la Marta Almajano, l'Enedina Lloris i la Dolors Aldea. En el camp operístic ha interpretat el rol de Lauretta de *Gianni Schicchi* de G. Puccini, de Gretel de *Hänsel i Gretel* de E. Humperdinck, de Nannetta de *Falstaff* de G. Verdi i de Costanza de *L'isola disabitata* de M. García. Ha interpretat papers solistes en oratoris com la *Passió segons Sant Joan* de J. S. Bach, el *Glòria* d'A. Vivaldi, *Die Jahreszeiten* i *Philemon und Baucis* de J. Haydn, els *Rèquiems* de W. A. Mozart, de G. Fauré i de J. Rutter. Ha cantat amb alguns dels principals grups de música antiga com La Capella Reial de Catalunya, Le Concert des Nations i Hesperion XXI, Oni Wytars, Canto Coronato, El Concierto Español, La Grande Chapelle, La Capella de Ministrers o Lux Feminae. Continua desenvolupant la seva carrera com a solista interpretant música de cambra i és membre fundador, junt al musicòleg Martí Beltran, de l'ensemble Hemiòlia, grup especialitzat en la interpretació de la música antiga amb criteris històrics.

Debuta al Liceu l'any 2014 amb *Guerra i Pau* sota la batuta del mestre J. Savall i des de l'any 2019 és membre del cor del Gran Teatre del Liceu.

Raquel Lucena

Una cosina

Soprano. Nascuda a Santa Coloma de Gramanet (Barcelona) el 1977. Ha estudiat piano i cant finalitzant la seva carrera al Conservatori Superior de Música de Barcelona amb Mª Àngels Sarroca i Manuel García Morante. També ha estudiat amb Carles Marqués, Enedina Lloris, Kamal Khan, Carlos Álvarez, Virginia Zeani i Jorge Sirena. Guanyadora d'una de les borses d'estudis del concurs "Francesc Viñas" el 2001, premi Cantant Català destacat al concurs "Jaume Aragall" el 2002 i segon premi del Concurs Internacional "Germans Pla" i cinquè premi del concurs "Manuel Ausensi" el 2005. Com a solista ha cantat, entre d'altres, títols com la *Missa en Re Major* de Dvorák, *L'idiota* de J. Grimalt, el *Llibre Vermell de Montserrat*, o *Dido i Eneas* de Purcell. Amb la companyia Òpera 2001 ha interpretat el rol de Mimì (*La bohème*) en una gira per Espanya.

Des del 2001 és membre del Cor del Gran Teatre del Liceu.

Relació personal Gran Teatre del Liceu

DIRECCIÓ GENERAL

Valentí Oviedo

Secretaria de direcció

Ariadna Pedrola

Assessoria jurídica

Elionor Villén

Vanesa Figueres

Elena Martí

Lola Pozo Flor

DIRECCIÓ ARTÍSTICA

I PRODUCCIÓ

Víctor García de Gomar

Planificació

Yolanda Blaya

Contractació

Albert Castells

Meritxell Penas

Producció executiva

Sílvia García

Lídia Gilabert

Cristina Haba

Muntsa Inglada

Míriam Martín Ferrer

Joan Rimbau

Producció

d'esdeveniments

Deborah Tarridas

Sobretítols

Anabel Alenda

Gloria Nogué

Marc Renau

DIRECCIÓ MUSICAL

Josep Pons

Antoni Pallès

Direcció Departament

Josep M. Armengol

Núria Piquer

Arxiu musical

Elena Rosales

Irene Valle

Mestres assistents

musicals

Rodrigo de Vera

David-Huy Nguyen-Phung

Jaume Tribó

Véronique Werklé

Regidoria musical

Lluís Alsius

Àngel Armenteros

Juan Daniel Artacho

Luca Ceruti

Micky Galindo

Orquestra

Kai Gleusteen

Oscar Alabau

Enric Albiol

Olga Aleshinski

Nieves Aliaño

César Altur

Andrea Amador

Joaquín Arrabal

Sandra Luisa Batista

Joan Andreu Bella

Lluís Bellver

Francesc Benítez

Jordi Berbegal

Josep M. Bernabeu

Claire Bobij

Kostadin Bogdanoski

Josep Bracero

Bettina Brandkamp

Esther Braun

Merce Brotons

Pablo Cadenas

Javier Cantos

Josep Antón Casado

Andrea Ceruti

J. Carles Chordà

Carles Chordà

Francesc Colomina

Albert Coronado

Charles Courant

Savio de la Corte

Birgit Euler

Juan Pedro Fuentes

Ferran Garcerà

Alejandro Garrido

Juan González Moreno

Ródica Mónica Harda

Piotr Jeczmyk

Lourdes Kleykens

Magdalena Kostrzewska

Aleksandar Krapovski

Émilie Langlais

Paula Lavarías

Jing Liu

Kalina Macuta

Sergii Maiboroda

Darío Mariño

Manuel Martínez

Juanjo Mercadal

Aleksandra Miletic

Albert Mora

David Morales

Liviu Morna

Mihai Morna

Salomé Osca

Emili Pascual

Ma Dolors Paya

Enric Pellicer

Raúl Pérez

Cristoforo Pestalozzi

Ionut Podgoreanu

Alexandre Polonski

Sergi Puente

Annick Puig

Ewa Pyrek

Joan Renart

Ma José Riello

Artur Sala

Guillermo Salcedo

Fulgencio Sandoval

Cristian Sandu

Javier Serrano

Oleg Shport

João Paulo Soares

Oksana Solovieva

Barbara Stegemann

Raul Suárez

Tiziana Tagliani

Renata Tanellari

Guillaume Terrail

Franck Tollini

Yana Tsanova

Marie Vanier

Bernardo Verde

Jorge Vilalta

Matthias Weinmann

Cor

Pablo Assante

Alejandra M. Aguilar

Andrea Antognetti

Francisco Javier Ariza

Walter Sebastián Bartaburu

Pau Bordas

Margarita Buendía

José L. Casanova

Alexandra Codina

Carlos Cremades

Miguel Ángel Curras

Mercedes Darder

Dimitar Darlev

Gabriel Antonio Diap

Leonardo Martín Domínguez

Mariel Fontes

Jordi Galán

María Genís

Stefano Gentili

Elisabeth Gillming

Ignasi Gomar

Oihane González de Vinaspre

Olatz Gorrotxategi

Lucas Groppo

Gema Hernández

M. Carmen Jiménez

Sung Min Kang

Yordanka Leon

Glòria López

Raquel Lucena

Mónica Luezas

Elizabeth Maldonado

Aina Martín

Xavier Martínez

José Antonio Medina

Ivo Mischev

Raquel Momblant

Daniel Muñoz

M. Àngels Padró

Plamen G. Papazikov

Eun Kyung Park

Natalia Perelló

Marta Polo

Joan Prados

Domingo Ramos

Alexandra Rosa

Miquel Rosales

Yulia Safonova

Sara Sarroca

Olga Szabo

Cristina Tena

Igor Tsenkman

Nauzet Valerón Brito

Alessandro Vandin

Ingrid Venter

Helena Zaborowska

Guisela Zannerini

LiceuAprèn

Jordina Oriols

Julia Getino

Carles Gibert

Margarida Olivé

Gemma Pujol

LiceuApropa

Irene Calvís

DEPT. COMUNICACIÓ

I EDICIONS

Nora Farrés

Premsa

Joana Lladó

Digital

Christian Machío

Marc Sala

Edicions

Sònia Cañas

Arxiu

Marc Gaspà

Producció d'audiovisuals

Clara Bernardo

Santi Gila

Berta Simó

Disseny

Lluís Palomar

DEPT.

ECONOMICOFINANCER

Ana Serrano

Direcció

Cristina Esteve

Control econòmic

M. Jesús Fèlix

Gemma Rodríguez

Comptabilitat

Núria Ribes

M. Carme Aguilar

M. José García

Jaume Masana

Roser Pausas

Tresoreria i assegurances

Jordi Cabrero

Compres

M. Isabel Aguilar

Javier Amorós

Eva Grijalba

Anna Zurdo

[Tornar a l'índex](#)

DEPT. DE MÀRQUETING I COMERCIAL

Mireia Martínez

Màrqueting

Eva Bautista
Montse Cardona
Teresa Lleal
Agnès Pérez
Judith Ruiz

Business Intelligence

Jesús García

Abonaments i localitats

Marisa Calvo Fernández
Aroa Lebron
Marian Márquez Gracia
Adrià Peraire
Sonia Puig-Gròs
Marta Ribas
Gemma Sánchez

DEPT. DE RRII, MECENATGE I ESDEVENIMENTS

Helena Roca

Patrocini i Mecenatge

Laia Ibarz
Paula Gómez
Sandra Oliva
Sandra Modrego
Mireia Ventura

Esdeveniments

Isabel Ramón
Marcos Romero
Paulina Soucheiron

Relacions Públiques

Núria Rodríguez
Pol Avinyó
Laura Prat
Mireia Salanqueda

Atenció a l'espectador

Bruna Bassó
Mària Bericat
Jaume Buxeda
Aina Callau
Helena Cardona
Marc Carulla
Marian Casals
Carla Casellas
Roger Castells
Rosa Castillo
Noel Colon
Alba Contreras
Pol Correa
Julia Cortina
Eloi Duran
Ainara Elejalde
Clara Enrich
Duna Esteve
Elia Figueras
Oriol Fontanals
Talita Gabarre
Ariadna Gil
Lola Gras
Elisa Gutiérrez
Oriol Janué
Cèlia Jacquet
Biruktawit Jofra
Aleix Lladó

Pol Martí
Martina Mesado
Pol Modrego
Mar Montserrat
Victòria Moragas
Julia Morales
Marta Niell
Xavier Pérez
Marta Rosselló
Marc Roucaud
Joana Roy
Anna Rueda
Anna Rueda
Berta Sagrera
Lara Sánchez
Jana Sandiumenge
Jana Saumell
Marc Sevilla
Maria Solà
Maria Solé
Victor Soto
Maria Torredelot
Mar Torrents
Carlos Torres
Laia Valls
Martina Vera
Francisco Zambrano
Cèlia Zhunyu Giménez

DEPT. DE RECURSOS HUMANS I SERVEIS GENERALS

Jordi Tarragó

Administració de personal

Jordi Aymar
Marina Mata
Mercè Siles

Formació i seguretat i salut laboral

Rosa Barreda
Recepció
Cristina Ferraz
Christian López

Seguretat

Ferran Torres

Informàtica

Raquel Boza
Pilar Foixench
Sara Martí
Xavier Massotti
Nicolás Pérez
Instal·lacions i manteniment
Susana Expósito
Helena Ferré
Domingo García
Isaac Martí

DEPT. TÈCNIC

Xavier Sagrera

Oficina tècnica

Marc Comas
Guillermo Fabra
Paula Miranda
Natalia Paradela
Eduard Torrents

Coordinació escènica

María de Frutos
Miguel Ángel García
Pablo Huerres
Txema Orriols
Cristina Viñas
Judith Villalmanzo

Logística i transport

José Jorge González
Eloi Batalla
Lluís Suárez

Maquinària

Albert Anguera
Ricard Anguera
Joan A. Antich
Natalia Barot
Pere Bonany
Albert Brignardelli
Arnau Burgada
Raúl Cabello
Maravillas Chenoll
Ricard Delgado
Yolanda Escoda
Sebastià Escutia
Emili Fontanals
Jordi Fuentes
Pablo Gómez
Norbert Gulya

Albert Julvé
Ramon Llinas
Eduard López
Gonzalo Leonardo López

Francesc X. López
Begoña Marcos
Aduino J. Martínez
Manuel Martínez

Roger Martínez
Eduard Melich
Bautista V. Molina
Albert Peña

Esteban Quifer
Esther Obrador
Carlos Rojo
José Rubio

Bernat Salva
Tito Sánchez
Jordi Segarra
Marc Tomàs

Luminotècnica

Maria Torres
Susana Abella
Juan Boné
Sergi Escoda
Oriol Franquesa
Oriol Gallues
J. Pere Gil
Gervasi Juan

Anna Junquera
Toni Larios
Joaquim Macià
Francesc Macip
Antoni Magrina
Vicente Miguel
Enric Miquel
Alfonso Ochoa
Carles A. Pascua
Robert Pinies

José C. Pita
Ferran Pradesaba
Artur Sampere
Josué Sampere

Tècnica d'audiovisuals

Jordi Amate
Antoni Arrufat
Guillem Guimerà
Gerard Mora
Amadeo Pabó
Carles Rabassa
Josep Sala
Antoni Ujeda
Angel Vilchez

Attrezzo

Javier Andrés
Stefano Armani
José Luis Encinas
Montserrat Gandia
Emma García
Miguel Guillén
Antoni Lebrón
Ana Pérez

Andrea Poulastrou
Lluís Rabassa
Jaume Roig
Josep Roses
Vicente Santos
Marta Soterias

Regidoria

Albert Estany
Immaculada Faura
Juan Antonio Romero
Jordi Soler

Sastreria

Amaranta Albornoz
Rui Alves
Nadia Balada
María del Mar Cañavate
Esther Chércoles
Alejandro Curcó
Sheila Escudero
Rafael Espada

David Farré
Cristina Fortuny
Carme González
Esther Linuesa

María Norbelly Londoño
Jaime Martínez
Patricia Miranda
Elisabeth Nicolau

Imma Porta
Teresa Revenga
Blanca Rodríguez
Dolors Rodríguez

Gloria Royo
Javier Sanz
Joan Sanz
Montserrat Vergara

Alba Viader
Patrícia Viguier
José Francisco Ybarra

Caracterització

Susana Ben Hassan
Monica Núñez
Liliana Pereña
Miriam Pintado
Núria Valero

[Tornar a l'índex](#)

Direcció

Nora Farrés

Coordinació

Sònia Cañas, Marc Gaspà

Col·laboradors en aquest programa

Jaume Radigales

Disseny original

Bakoom Studio

Disseny

Minimilks

Fotografia

Antoni Bofill, Jesús Cornejo, Christian Machío, Michel Monasta,
Carole Parodi, David Ruano, Victor Santiago

Copyright 2024:

Gran Teatre del Liceu sobre tots els articles d'aquest programa i fotografies pròpies

Informació sobre publicitat i Programa de Patrocini i mecenatge

liceubarcelona.cat / mecenes@liceubarcelona.cat / 93 485 86 31

Comentaris i suggeriments

edicions@liceubarcelona.cat

La Fundació del Gran Teatre del Liceu és membre de

OPERA VISION

El Gran Teatre del Liceu ha obtingut les certificacions

EMAS (Eco Management and Audit Scheme)

ISO 14001 (Sistema de gestió ambiental)

ISO 50001 (Sistema de gestió energètica)

Distintiu de garantia de qualitat ambiental

GA-2016/0235

GE-2016/0036

Gran Teatre del Liceu